

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	183
Land:	Rusland
Kilde:	Utlendingsforvaltningens Fagenhet for Landinfor- masjon
Titel:	"Situasjonen i Tsjetsjenia"
Udgivet:	27. november 2007
Optaget på bag- grundsmaterialet:	25. januar 2008

LANDINFO TEMANOTAT

LANDINFO TEMANOTAT er utarbeidet av *Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon* (LANDINFO).

LANDINFO TEMANOTAT kan inneholde utvalg, sammenstilling og vurderinger av informasjon fra en rekke kilder, samt LANDINFOs vurdering av enkelte eller flere av de refererte kildene.

LAND: Russland/Tsjetsjenia

TEMA: Sikkerhet og menneskerettigheter

DATO: 27. november 2007

Situasjonen i Tsjetsjenia

INNHold

Konfliktsituasjonen i dag (tsjetsjenisering).....	3
Det stereotype bildet av den tradisjonelle konflikten.....	3
Ramzan Kadyrov – Tsjetsjenias sterke mann	5
Ramzan Kadyrov som ”systemic” og/eller ”hidden”separatist.....	8
Intern tsjetsjensk konflikt: Kadyrov-folkene - opprørerne.....	11
Intern tsjetsjensk konflikt blant opprørerne	13
Et sammensatt konfliktbilde.....	19
Mer om sikkerhetssituasjonen.....	21
Mer om menneskerettighetssituasjonen	25
Forsvinninger og mord/drap.....	26
Amnestier	29
Den økonomiske situasjonen.....	31
Mer om utsatte grupper	34
Kildehenvisninger	39

Det finnes en rekke rapporter om forholdene i Tsjetsjenia. Mange av dem er detaljerte framstillinger av brudd på menneskerettighetene. Dette notatet tar sikte på å gi en oppdatert oversikt over situasjonen i Tsjetsjenia. Konfliktsituasjonen blir forsøkt forklart ut fra de ulike aktørenes motiver, ressurser osv. Hovedvekten ligger på sikkerhetssituasjonen og i noe mindre grad på menneskerettighetssituasjonen, selv om disse forholdene delvis kan gå over i hverandre. Ulike kilder bruker begrepet sikkerhet på noe ulike måter. I dette notatet er hovedfokus på innbyggernes sikkerhet i form av graden av trygghet og frihet i forhold til vilkårlige overgrep, arrestasjoner, forsvinninger, drap og lignende. Den økonomiske situasjonen blir omtalt; men tradisjonelle rettigheter som ytringsfrihet, pressefrihet og lignende blir ikke omtalt.

Konfliktsituasjonen i dag (tsjetsjenisering¹)

Det stereotype bildet av den tradisjonelle konflikten

Tsjetsjenia er en delrepublikk i Den russiske føderasjonen (Russland). Ingen stater har anerkjent Tsjetsjenia som egen stat.²

Det stereotype bildet av konflikten er Russland mot Tsjetsjenia, de som ønsker å holde føderasjonen samlet mot de som ønsker å løsrive delrepublikken.³ Aktørene er den føderale hæren på den ene siden og separatistene/geriljaen/opprørerne – av Moskva konsekvent kalt terroristene⁴ – på den andre siden. Men gradvis ble en tredje aktør mer framtrædende. Det er etniske tsjetsjenere som er lojale mot Moskva. Denne gruppen har for så vidt alltid vært der, men gjennom en bevisst tsjetsjeniseringspolitikk har den etter hvert blitt svært sentral. Den fremste representanten er Ramzan Kadyrov som ble valgt til president i 2007. Moskva har ønsket å overføre lokal styring – i hvert fall utøvelse – til lokale ledere, såkalt tsjetsjenisering.⁵ Moskva har ikke sluppet taket på Tsjetsjenia, men de

¹ Maciej Falkowski sier følgende om bruken av begrepet "tsjetsjenisering": "Chechenisation" is a journalistic term in use since 2002. The authorities have never mentioned it officially, instead referring to the "peace process", "normalisation", etc. The term was disseminated by Alexei Makarkin, a journalist writing on the situation in Chechnya for www.politcom.ru. Later, other journalists started to use the term as well. - Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

² Andrei Smirnov, en sentral skribent for Jamestown Foundation, hevder at Tsjetsjenia ikke bare er en egen stat, men "the strongest state in the world". Jamestown 18. oktober 2007. Når det henvises til Jamestown og ikke annet er angitt, er det "Chechnya Weekly" det refereres til.

³ Hvor mange av befolkningen i Tsjetsjenia som støtter det ene og det andre synet, er vanskelig å vite. Det kan være ulike grunner til ikke å ønske uavhengighet, alt fra opplevelsen av krigstrøtthet og frykt til å mene at en selv og/eller Tsjetsjenia er politisk og økonomisk best tjent med å være en del av Den russiske føderasjonen.

⁴ Jamestown May 24, 2007. "According to the official interpretation in Russia, all armed violence is terrorism and all of the rebels in the North Caucasus are terrorists." ...". http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/

⁵ Maciej Falkowski sier det slik: The principal objective of this policy was to transfer the responsibility for the war against the guerrillas to the pro-Russian Chechen forces, which proved much more effective than the federal troops. - Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

lokale lederne har relativt vide fullmakter. De føderale styrkenes oppgaver er i stor grad overført til tsjetsjensk hold.⁶

Den tradisjonelle konflikten er nedtonet per i dag. Konfliktnivået er blitt gradvis lavere de siste årene. "The fighting has become less intensive every year, and the militants, worn out by years of warfare, are unable to take the initiative and seriously challenge the federal troops stationed in Chechnya."⁷ Men selv om forholdene er relativt rolige på overflaten, kan situasjonen likevel ikke sies å være stabil, i hvert fall ikke på lang sikt. Maciej Falkowski sier: "In the long term, however, it appears inevitable that the Chechens will rise against Moscow again, fighting either for national liberation or for Islam."⁸ De føderale styrkene står fremdeles i Tsjetsjenia, selv om de er færre i antall. I stor grad overlater de føderale styrkene jobben med anholdelser og aksjoner til Kadyrovs folk, mens de føderale styrkene selv holder seg på brakka.⁹ Amnesty International sier det slik om konsekvensene av overføringen av myndighet fra føderale til tsjetsjenske strukturer: "Chechen security forces under the command of Ramzan Kadyrov, the First Deputy Prime Minister of Chechnya, and divisions of federal forces staffed by ethnic Chechens were increasingly implicated in arbitrary detention, torture and "disappearances" in Chechnya."¹⁰ Enkelte kilder framhever at de føderale styrkenes nye oppgave er å passe på at Kadyrov ikke blir for egenmektig.¹¹ "The federal troops stationed in the republic were to be a safeguard to prevent the Chechen leader from openly rising against Russia."¹² Det blir hevdet at de føderale styrkene i stor grad er opptatt av å berike seg selv gjennom illegal handel med olje, våpen og mennesker, i tillegg til gjennom ren plyndring.

⁶ Human Rights in the OSCE Region, Page 230, IHF Report 2007: "In 2006 the delegation of law enforcement and security responsibilities from federal authorities to local power structures in Chechnya was practically completed."

⁷ Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

⁸ Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

⁹ De føderale styrkene og Kadyrov-styrkene foretar enkelte felles aksjoner.

¹⁰ Amnesty International. Annual Report 2006, dekker 2005. Ramzan Kadyrov var formelt sett "bare" visestatsminister i 2005. Men allerede etter mai 2004, da hans far president Akhmed Kadyrov ble drept, ble han regnet som Tsjetsjenias sterke mann.

¹¹ Se bl.a. Maciej Falkowski (CES): Selected Aspects of the Situation in the Northern Caucasus. Eurasil 16.-17. Oktober 2006.

¹² Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

Ramzan Kadyrov – Tsjetsjenias sterke mann

Den sterke mann har siden mai 2004 vært Ramzan Kadyrov. I dag er Ramzan Kadyrov også president i Tsjetsjenia.¹³ Kadyrovs styrker, de såkalte kadyrovtsy, er nå en del av den formelle maktstrukturen i Tsjetsjenia.¹⁴ Parlamentet som ble valgt i 2005, synes å ha full lojalitet til Kadyrov.¹⁵ Da det tsjetsjenske parlamentet 2. mars 2007 stadfestet Putins nominasjon av Kadyrov som president, stemte 56 for, 1 imot og 1 avholdende. Også regjeringen, der noen er tidligere geriljasoldater mens andre alltid har støttet Kreml, har full lojalitet til Kadyrov.¹⁶ Det er vanskelig å vite hvor stor støtte Kadyrov har i befolkningen i Tsjetsjenia.¹⁷ Mange tsjetsjenere synes å være ambivalente i synet på Kadyrov.¹⁸ For øvrig er det etniske tsjetsjenere i praktisk talt alle sentrale posisjoner i Tsjetsjenia. Mange av dem har tidligere vært framtrepende geriljasoldater og geriljaleidere.¹⁹

Tidligere var det flere Moskva-lojale tsjetsjenske grupperinger som opererte relativt uavhengig, for eksempel den såkalte Vostok (øst-bataljonen) som ledes av Sulim Yamadajev og den såkalte Zapad (vest-bataljonen) som ledes av Said-Mogomed Kakiyev. Men Kadyrov har gradvis klart å splitte og utmanøvrere de

¹³ Kadyrov ble formelt innsatt som president 5. april 2007.

¹⁴ Antall soldater i de såkalte kadyrovtsy er noe usikkert. De fleste kilder opererer med et tall mellom 6 000 og 12 000 mann.

¹⁵ Valget ble kritisert av blant andre russiske menneskerettighetsorganisasjoner for å være lite demokratisk. Se bl.a. Maciej Falkowski: Chechnya: Election results dictated by Ramzan Kadyrov. CES 1. des. 2005. Men Falkowski skriver videre: "However, international organisations, including the European Union and the Council of Europe, have been unexpectedly mild in their criticism of the Chechen election. The Council of Europe officials, who visited Chechnya on voting day (albeit not in the capacity of observers) said that even though the vote did not meet European standards, it was a step towards democracy."

¹⁶ Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL) March 16, 2007. (Heretter RFE/RL)

¹⁷ Enkelte kilder hevder støtten er rundt 60 %, andre kilder hevder tallet er rundt 80.

Menneskerettighetsorganisasjonene har stort sett ikke noe tall for dette.

¹⁸ Maciej Falkowski sier: The attitude of the Chechens to their leader is ambiguous. Most people live in constant fear of his troops, ... However, Ramzan Kadyrov has some degree of support from a large number of people, especially the young. - Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

¹⁹ I Jamestown 22. februar 2007 er det en liten oversikt over hvem som innehar en del sentrale posisjoner. Forfatteren kommenterer: "Yet behind many of them are dozens of murders, kidnappings, people who were sold and people who were crippled."

andre militslederne. Vostok²⁰ og Zapad²¹ er i dag underlagt den såkalte "Combined Group of Forces (OGV) in the North Caucasus" og 42 MRD. Kadyrov har ingen formell myndighet over disse styrkene.

Kadyrov har i praksis stor grad av kontroll over de andre sikkerhetsstyrkene.²² Men bildet er sammensatt. De føderale styrkene har flere enheter bestående av etniske tsjetsjenere til sin disposisjon. Og det tsjetsjenske innenriksdepartementet har flere hundre mann i spesialenheter. Det er et eget olje/gass-regiment bestående av rundt 2000 mann.²³

Kadyrov stiller stadig store krav til Moskva.²⁴ Han nøler ikke med å kritisere Moskva og russerne, for eksempel at russerne har en negativ holdning til tsjetsjenere. Han ønsker skattefritak,²⁵ opprettelse av en egen økonomisk sone, at Tsjetsjenia skal ha kontroll over sine egne ressurser²⁶, at overføringene fra føderalt hold skal økes, osv. Dette har gjort ham relativt akseptabel blant mange tsjetsjenere. Tatyana Lokshina, leder av Demos og medlem av Moscow Helsinki Group, sier det slik: "Kadyrov is becoming so much more popular. It's even surprising particularly for those people who have been working in the region quite a lot and remember how the locals used to refer to Kadyrov. Today it's different. The rhetoric of the public at large is along the lines of, well, whatever he is, no matter how bloody he is, at least, he's a real man, at least, he's a real boss, at least he's a real Chechen."²⁷ Selv separatistenes utenriksminister, Akhmed Zakayev med sete i London, uttaler seg relativt positivt om Kadyrov. Da Kadyrov overtok etter Alkhanov som president sa han til Radio Liberty: "... Kadyrov's appointment was a

²⁰ Vostok er underlagt "The Russian Defense Ministry".

²¹ The Russian Defense Ministry's West battalion består av 300 tsjetsjenske kontraktssoldater.

²² C.W. Blandy sier: "It is Kadyrov who controls the republic power structure, ..." Chechnya: Continued Violence. (December 2006) Page 12.

²³ C. W. Blandy: Chechnya: Continued Violence. December 2006.

²⁴ Yana Amelina, kommentator i Rosbalt news agency, sier: "Earlier, the Chechen leadership sought an agreement that Chechen [military] recruits serve only on the territory of the republic. No other federation subject enjoys such privileges, and such concessions mean yet another step on the path toward Chechnya's further isolation, given that there is no reason to assume that Chechens who are handed over to the Chechen authorities will really serve out their terms. Having met Kadyrov's conditions, the federal center has only demonstrated its weakness to Grozny. Concessions will not be sufficiently appreciated and will lead only to an escalation of demands on Moscow."

Gjengitt i Jamestown 15. mars 2007. Kadyrov har blant annet fått gjennomslag for at tsjetsjenere, bortsett fra de med livtidsdom, skal sone i Tsjetsjenia og ikke i selve Russland. Begrunnelsen fra Kadyrov var at tsjetsjenere blir diskriminert i russiske fengsler. Ordningen skal tre i kraft i begynnelsen av 2008.

²⁵ I juni 2007 ble det for eksempel krevd at tsjetsjenske firmaer skulle slippe å betale skatt til det føderale nivået i sju år, og deretter i nye sju år bare betale 50 % av skatten. Dette kravet gjaldt ikke enkeltpersoner.

²⁶ Groznetgaz står for utvinningen av olje og gass i Tsjetsjenia. Den russiske stat eier 51 % og den tsjetsjenske regjeringen 49 %. Ifølge Kadyrov har Tsjetsjenia ingen reell innflytelse i selskapet. Jamestown 22. feb. 2007.

²⁷ RFE/RL May 28, 2006.

”positive” development as he would treat the rebels sympathetically. In contrast to Alkhanov, Kadyrov and his father were on the rebel side in the first Chechen war of 1994-6.”²⁸

Kadyrov er nasjonalist og tilhenger av islam.²⁹ Han har offentlig uttalt at han er tilhenger av Kunta Haji, en åndelig islamsk leder på 1800-tallet.³⁰ Haji grunnla en mystisistisk bevegelse som kalles zikrismen, en retning som vektlegger fred og ikke-vold. Andrei Smirnov hevder: ”Clearly, the authorities are using the cult of Kunta Haji to fight against the insurgency and also as a way to legitimize Kadyrov’s regime in the eyes of the Chechens. Ramzan Kadyrov and other officials constantly repeat that Kishiev (Kunta Haji) preached a message of peace, hoping that this will persuade the rebels to surrender.”³¹

Ramzan Kadyrov har innført flere sharialover, han er negativ til bruk av alkohol, mener at kvinner skal bruke skaut, osv. Lokshina sier det på denne måten: “He’s also talking about something he defines as federal Shari’a [Islamic law], which is a revival of Islam, a revival of the traditional values, and that’s another thing that makes him popular.” “[Kadyrov] is trying to demonstrate to the public in Chechnya that he’s a real Chechen leader, that he’s for the traditional values, that he’s for the religious values, and that he will make sure that Chechnya lives by its own laws. Federal legislation does not quite matter.”³² Selv om Tsjetsjenia er en del av den russiske føderasjonen, er det altså i praksis lokale tsjetsjenske lover som i stor grad ligger til grunn for reguleringen av samfunnet. Tsjetsjenia er langt på vei utenfor Russlands jurisdiksjon. Maciej Falkowski sier: “Chechnya remains *de facto* beyond the Russian legal system and is governed by its own laws: the traditional law, adat, or sharia, which is *de facto* in force in many spheres of social life.”³³ Den russiske journalisten Anna Politkovskaya hadde imidlertid et helt annet syn på

²⁸ Institute for War & Peace Reporting (heretter: IWPR) 19. Feb. 2007. Se også Jamestown 22. feb. 2007: ”Zakaev ”welcomes” Kadyrov’s accession”.

²⁹ Rett før Kadyrov ble innsatt som president 5. april 2007 dro han på pilgrimsferd til Mekka og Medina. Han omtalte seg selv som en dypt troende muslim. Etter reisen uttalte han at besøket til de hellige steder hadde vært den største begivenheten i hans liv.

³⁰ Moscow News 18. august 2006.

³¹ Jamestown March 15, 2007.

³² RFE/RL May 28, 2006.

³³ Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and “hidden” separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

Ramzan Kadyrov og hans hengivenhet overfor tsjetsjenske tradisjoner og verdier. Hun hevdet at Kadyrov forsøkte å ødelegge dem.³⁴

Ramzan Kadyrov er som sagt Tsjetsjenias sterke mann. På den ene siden har han stått bak en rekke overgrep, på den andre siden har han også skapt en slags ro i republikken. Han har bygd opp en form for føydal bandittstat, han krever penger av forretningsfolk, byråkrater, politifolk og andre som måtte ha jobb i det offentlige.³⁵ Generelt har han skapt en frykt i befolkningen, selv om bildet ifølge Lokshina er i ferd med å endre seg noe. Det er få, om noen, som kritiserer Kadyrov offentlig.³⁶ Det har utviklet seg en persondyrking av Kadyrov, med blant annet store portretter mange steder i det offentlige rom.³⁷

Ramzan Kadyrov som "systemic" og/eller "hidden" separatist

Ramzan Kadyrov har gradvis gjort Tsjetsjenia mer uavhengig av Moskva. Det ser ut til å være en slags felles forståelse - med en gjensidig nytte - mellom Groznyj og Moskva.³⁸ Det foreligger en slags uskreven avtale. Moskva gir Kadyrov ressurser og handlefrihet; Kadyrov skal sørge for ro og orden i Tsjetsjenia og forhindre angrep på selve føderasjonen.³⁹ President Putin har ofte uttalt seg rosende om Kadyrov.⁴⁰ Kadyrov er altså lojal mot Moskva, eller i hvert fall mot Putin, men han

³⁴ "Kadyrov is a Stalin of our times. This is true for the Chechen people. ... Journalists who don't know this region say that he is reviving Chechen traditions. That is complete nonsense. He's destroying them." RFE/RL 9. oktober 2006.

³⁵ Alle som er ansatt i offentlig sektor må betale en viss prosentandel av lønna til et fond med navn etter tidligere president Akhmed-hadji Kadyrov. I praksis er det sønnen Ramzan Kadyrov som kontrollerer fondet. Se bl.a. RFE/RL 5. oktober 2006.

³⁶ Ruslan Isayev i Prague Watchdog 23. april 2007: "...no one makes negative remarks about him in public. ... And it makes no difference whether it is an ordinary resident or a Russian general."

³⁷ Prague Watchdog 23. august 2007.

³⁸ Timur Aliev, redaktør i IWPR, sier: "Analyst say that Putin, who has linked his own presidency very closely to events in Chechnya, wants to be sure that Chechnya looks stable ahead of the coming presidential elections in the spring of 2008 when he must step down." IWPR 19. Feb. 2007.

³⁹ RFE/RL March 16, 2007: "The Kremlin gave him unconditional backing and did not hold him accountable for any actions he ordered, from forcibly collecting donations from citizens for the purpose of speeding up the reconstruction of the Chechen capital Grozny to unlawful police operations."

⁴⁰ Se for eksempel Jamestown 17. mai 2007: "Newsru.com quoted Putin as saying that he is happy with the way Chechnya's government is working."

er på ingen måte russervennlig.⁴¹ Tvert imot er Kadyrov en tsjetsjensk nasjonalist og nærmest anti-russisk. Han arbeider for å fjerne russisk som undervisningsspråk i grunnskolen i Tsjetsjenia.⁴² Kadyrov er tidligere geriljasoldat som sloss mot Moskva i den første krigen. Det er antakelig uttrykk for ren opportuniste at han i dag er støttespiller for Moskva. Han mottar store ressurser og har stor makt. Når det gjelder uavhengigheten uttrykker Tatyana Lokshina seg på følgende måte: "Even if Chechnya is not formally independent, Ramzan Kadyrov is trying to demonstrate that under his rule, Chechnya can exist as almost an independent entity while at the same time milking Kremlin for the money."⁴³ Sergei Markedonov⁴⁴ sier det slik: "There is currently an informal agreement between the Kremlin and the new Chechen president. Kadyrov ... lets the Kremlin preserve the appearance of a "pacified Chechnya". For that he is granted significant freedom, ... But to what degree will Kadyrov stay within the bounds of his current demands when, in 2008, the post of Russian president is occupied by a different politician?"⁴⁵

Kadyrov har ikke bare makt. IDMC går så langt som å hevde at: "The "Kadyrovtsy" have been given virtually uncontrolled powers in Chechnya."⁴⁶ Journalisten Anna Politkovskaya hadde imidlertid et helt annet syn på Kadyrov: I det siste intervjuet hun ga før hun ble drept hevdet hun: "He is a puppet, nothing depends on him now. I don't think he's more powerful than anyone else. He's a coward armed to the teeth and surrounded by security guards. I don't think he will become president [of Chechnya]. That is my strong inner belief, perhaps an intuition. It's not something rational, ..." ⁴⁷ Politkovskaya var nok temmelig alene om å hevde slike synspunkter.

Enkelte kilder hevder at Kadyrov etter hvert kan bli så sterk at det er han – og ikke geriljaen - som i realiteten løsriver Tsjetsjenia etter at Putin er borte. Kadyrovs sterke stilling bygger i stor grad på det personlige lojalitetsforholdet mellom Putin og Kadyrov. Det synes som Kadyrov ikke har tilsvarende forhold til andre personer i den politiske ledelsen i Kreml. Kadyrov framstår som så egenrådig

⁴¹ Ramzan Kadyrov er etnisk tsjetsjener. Han står på samme side som de føderale makthaverne i konflikten om Tsjetsjenia. Samtidig uttaler han seg anerkjennende blant annet om dommen mot fire spetsnaz-folk som av en militærdømstol 14. juni 2007 ble dømt til fengsel fra 9 til 14 år for drap på tsjetsjenske sivile i 2002. RFE/RL 14. juni 2007

⁴² RFE/RL 10. juli 2007.

⁴³ RFE/RL 28. mai 2006.

⁴⁴ Markedonov er leder av "International Relations department at the Institute for Political and Military Analysis".

⁴⁵ Intervju i Kavkazky Uzel 2. mars 2007 gjengitt i Jamestown 8. mars 2007.

⁴⁶ Internal displacement monitoring centre (IDMC) Page 32. An Uncertain Future: The Challenges of Return and Reintegration for Internally Displaced Persons in the North Caucasus. (Heretter: IDMC)

⁴⁷ Anna Politkovskaya's Last Interview gjengitt bl.a. i RFE/RL 9. oktober 2006.

at det er usikkert hvordan båndene mellom Kadyrov og Moskva vil bli dersom Putin etterfølges av en person som Kadyrov ikke respekterer. Men per i dag er Kadyrov sterkt avhengig av Moskvas økonomiske overføringer.⁴⁸ Graden av uavhengighet er blitt større, men en løsrivelse synes per i dag ikke nært forestående. Tsjetsjenia-ekspert Aleksei Malashenko⁴⁹ sier følgende om Putins syn på Ramzan Kadyrov: "But as Ramzan's ambitions grew, Putin understood that he was quite an autonomous, independent, and even – in a sense – dangerous figure."⁵⁰ Kaukasus-ekspert Sergei Grigorianz sier følgende: "(Moscow) is absolutely not certain that Kadyrov, who is still a very young man, will not one day use his power to sever all ties with Moscow."⁵¹ Ramzan Kadyrov har krevd at "...superfluous" troops be withdrawn from Chechnya".⁵² Aleksei Malashenko kommenterer: "...a partial withdrawal of federal troops would leave Kadyrov in de facto control of the Chechen Interior Ministry forces, which ... is essentially "an army which earlier fought against Russian forces." ... this would create a "very complex" situation."⁵³ Vyacheslav Izmailov⁵⁴ sier: "Ichkeria⁵⁵ has returned. Formally, as part of Russia; in reality, with a leadership that is not dependent on anyone, for whom the word law is no more than an unintelligible combination of letters, with daily arbitrary rule and a people deprived of civil rights."⁵⁶

I motsetning til opprørsbevegelsen har Kadyrov aldri stilt krav om formell løsrivelse av Tsjetsjenia fra Den russiske føderasjonen. Kadyrovs strategi synes å være å kreve stadig mer autonomi for Tsjetsjenia men uten å kreve formell status som egen stat. Så i realiteten kan Kadyrov og hans folk sies å være separatister like mye som opprørsbevegelsen er det. Maciej Falkowski sier: "...in reality they are "systemic" or "hidden" separatists. Having learnt the lesson of the 1990's, they do not demand formal independence, ... they seek to acquire real independence. ...

⁴⁸ Statsviter Edilbek Khasmagomadov sier: "Kadyrov knows well that his power is based on federal resources." IWPR 19. februar 2007.

⁴⁹ Aleksei Malashenko is a Member of the Scientific Council of the Moscow Carnegie Center and Professor of the Moscow State Institute of International Relations.

⁵⁰ RFE/RL 4. oktober 2006.

⁵¹ RFE/RL March 16, 2007.

⁵² Jamestown March 29, 2007 med henvisning til Gazeta.

⁵³ Jamestown March 29, 2007.

⁵⁴ Izmailov er en avgått offiser i den føderale hæren som har vært med på å framforhandle frigivelsen av en rekke gisler i Tsjetsjenia.

⁵⁵ Itsjkeria (på norsk) er navnet som ble brukt av de tsjetsjenske separatistene om det Tsjetsjenia som de erklærte uavhengig i 1994. Det er ikke et ord som er anerkjent av de føderale myndighetene om det Tsjetsjenia som er en del av føderasjonen.

⁵⁶ Jamestown February 22, 2007.

The “systemic” separatists formally subscribe to the pro-Russian line, but in reality they are Chechen nationalists who hate Russia and the Russians as much as the militants, and co-operate with Moscow purely for opportunistic reasons.”⁵⁷

Intern tsjetsjensk konflikt: Kadyrov-folkene - opprørerne

Den tradisjonelle hovedkonflikten har altså gradvis blitt mindre i omfang og intensitet. Til gjengjeld har altså en ny konfliktdimensjon blitt stadig mer framtrædende. Det er den interne konflikten mellom ulike tsjetsjenske grupper. På den ene siden er det de Moskva-lojale tsjetsjenerne som i dag sitter i alle lokale maktposisjoner. Kadyrov er som sagt den sterke mann, og klanene som støtter ham er stort sett velstående, det er grupper som tjener på den rådende situasjonen. På den andre siden finner vi de såkalte separatistene som tidligere primært ønsket løsrivelse fra føderasjonen og som nå kjemper for en islamsk nord-kaukasisk stat. Dette er grupperinger som materielt sett er fattigere, med mindre tilgang til ulike former for goder. Konflikten har sånn sett også en økonomisk dimensjon, en konflikt om sosioøkonomiske ressurser.⁵⁸ Separatistene kjemper på to hold, dels mot de føderale styrkene og dels mot Kadyrov-folkene.

Separatistene eller geriljaen er generelt svært svekket. En rekke feltkommandanter har mistet livet de siste årene.⁵⁹ Viktigst er at Sjamil Basajev døde sommeren 2006. Han var selve hovedstrategen blant de militante opprørerne. Separatistene selv vil hevde at stadig nye gutter og menn står klare til å ta opp kampen, slik at tapet av enkeltpersoner ikke betyr så mye. Separatistenes leder, Doku Umarov, hevder at ”tusenvise” ønsker å delta i jihad.⁶⁰ Men samtidig innrømmer Umarov at ressurser i form av penger og utstyr er et problem. Derfor

⁵⁷ Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and “hidden” separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

⁵⁸ M. Falkowski: The Change in the Nature of the Military Conflict in Chechnya. Eurasil 16.-17. October 2006.

⁵⁹ Liz Fuller hevder i RFE/RL 1. november 2007 at minst sju framtrædende feltkommandanter var blitt drept siste året.

⁶⁰ RFE/RL 26. mars 2007 henviser til kavkazcenter.com 5. mars 2007 som siterer Umarov: "... thousands of young men turn to us, asking us to give them the opportunity to participate in the jihad. Unfortunately, limited resources do not allow us to do so."

må separatistene avvise mange som ønsker å delta.⁶¹ Flere kilder trekker fram at det blir stilt spørsmål ved Umarovs autoritet. Han mangler erfaring som leder.⁶² Antall aksjoner fra geriljaens side er i dag lavt sammenlignet med for noen år siden. Sammenstøtene er relativt sporadiske. Sammenstøtene og aksjonene har særlig vært sør i Tsjetsjenia.

Men selv om geriljaen er svekket, har den vist evner til å reorganisere seg.⁶³ General Barayev hevder: "This has allowed them to switch from occasional explosions on roads to active armed clashes including even audacious attacks on bases belonging to the military and law enforcement organisations, ..."⁶⁴ Doku Umarov, opprørernes leder, hevder at: "Every day our sub-units are carrying out scheduled military operations, inflicting damage on the occupation forces and the traitors."⁶⁵ Enhver voksen muslim er forpliktet til å slutte seg til jihad, ifølge Umarov.⁶⁶

Antall geriljasoldater er vanskelig å vurdere. Den russiske viseinnenriksministeren, Arkady Yedelev, satte i mars 2007 tallet til 450 soldater fordelt på 37 separate grupper.⁶⁷ Ramzan Kadyrov har operert med tall for soldater helt nede i 50-60.⁶⁸ Lederen av parlamentet, Dukvakha Abdurakhmanov, hevder at "...only several dozen militants are still active in the republic".⁶⁹ Andre kilder oppgir alt fra noen hundre til opp mot tusen.⁷⁰ Soldater kommer og går. Noen er deltidssoldater, noen blir drept eller tatt til fange, andre legger ned våpnene mens atter andre i tillegg skifter side. En føderal offiser sier det slik: "Therefore no matter how many terrorists are liquidated the system is automatically capable of reacting to changes. How many years running have hundreds of boyeviki⁷¹ been killed; however representatives from the federal authorities from year to year have

⁶¹ Doku Umarov i intervju med RFE/RL 10. juli 2006.

⁶² C.W. Blandy: "...one of the obvious shortcomings is the lack of military training, preparation and experience at any higher leadership level." Chechnya: Continued Violence (December 2006)

⁶³ General Barayev sier: "Thus they have succeeded in re-establishing communications and forces, new field commanders have appeared few of whom are well known, but having the ability to fight no worse than their predecessors," C.W. Blandy: Chechnya: Continued Violence (December 2006)

⁶⁴ C.W. Blandy: Chechnya: Continued Violence. (December 2006)

⁶⁵ Jamestown March 08, 2007.

⁶⁶ Doku Umarov: "Muslims are obliged to set up combat groups (military jamaats) and units in the regions (in Russia and in the North Caucasus) to carry out military actions." Jamestown March 08, 2007.

⁶⁷ RFE/RL March 23, 2007.

⁶⁸ C.W. Blandy: Chechnya: Continued Violence. (December 2006)

⁶⁹ Jamestown 4. oktober 2007. Abdurakhmanov sier for øvrig: "Some generals still want to go on with counter-terrorism, but this is not in our interest."

⁷⁰ RFE/RL March 23, 2007.

⁷¹ Brukes om geriljasoldat, opprører osv.

said that there are around 1,000 fighters.”⁷² Like viktig som det faktiske antall geriljasoldater er kanskje hvor mange som potensielt kan tenkes å la seg verve. Liz Fuller i RFE/RL sier det slik: “In short, the periodic estimates by Russian officers of the strength of the remaining resistance forces in Chechnya are largely irrelevant in light of the military flexibility and ideological commitment of the North Caucasus resistance, the influx of volunteer fighters, and the expansion of hostilities from the North Caucasus across the Russian Federation.”⁷³

Intern tsjetsjensk konflikt blant opprørerne

Opprørerne er ingen enhetlig gruppe.⁷⁴ I hvilken grad de samarbeider er vanskelig å vurdere. Tidvis er det åpen krangel som da opprørernes leder Doku Umarov i oktober 2007 utropte seg selv til emir for hele Nord-Kaukasus og erklærte jihad.⁷⁵ Separatistenes leder, Doku Umarov, hevder at mange såkalte jamaat-grupper opererer uavhengig av hverandre.⁷⁶ Aktiviteten og det eventuelle samarbeidet foregår under svært vanskelige forhold. Men den manglende sentraliserte styringen blant opprørerne kan også føre til nye utfordringer for den føderale/Moskva-lojale siden. Alexander Golts sier det slik: “When the resistance is decentralised... the problems are only increased, because it is impossible to track the activity of 10 or 20 or 50 field commanders who don’t take orders from anyone and who prepared their operations based only on their own ideas. I suspect that Basayev’s death, of course, will weaken Chechen resistance, since Basayev was a sort of symbol. But at

⁷² C.W. Blandy: Chechnya: Continued Violence. (December 2006)

⁷³ RFE/RL 26. mars 2007.

⁷⁴ Liz Fuller sier i RFE/RL 23. mars 2007: “The days when the North Caucasus resistance constituted a unified force that coordinated its activities with the Chechen War Council appear to be over.”

⁷⁵ Akhmed Zakayev er opprørernes utenriksminister: “Zakayev expressed regret that Umarov, whom he characterized as “a talented and adamant fighter,” has caved in to pressure from “provocateurs,” distanced himself from his responsibilities as president, and committed a “crime” that undermines the legitimacy of the ChRI. Zakayev said the ChRI government can no longer support Umarov, and should henceforth report directly to the ChRI parliament, as should the armed forces.”

RFE/RL 31. oktober 2007. <http://www.rferl.org/newsline/2007/10/311007.asp> Lastet ned 2. november 2007.

⁷⁶ Doku Umarov, ifølge RFE/RL 23. mars 2007: “...many young Muslims, both in Ichkeria and in other regions of the Caucasus (and also in Russia) are organizing themselves into military jamaats and acting autonomously.” Journalist Liz Fuller kommenterer: “... it could create problems for the Chechen “core” of the resistance if Umarov and his supporters find themselves in competition for financial donations from Muslims in Russia and abroad.”

the same time, on the operational and tactical levels, it will make the work of our special forces much more complicated.”⁷⁷

Generelt har opprørerne blitt mer islamistiske de senere år; i hvert fall er retorikken blitt endret.⁷⁸ Målet i dag er ikke lenger (ensidig) en uavhengig tsjetsjensk stat, men en islamsk stat med sharia-lover.⁷⁹ Denne staten er ikke begrenset til Tsjetsjenia, men skal omfatte hele Nord-Kaukasus.⁸⁰ Maciej Falkowski kommenterer: ”The nature of the conflict in Chechnya has been changing over the last few years. Most importantly, what was initially a war for the national liberation of Chechnya has evolved towards a Caucasian jihad.”⁸¹ Tom Parfitt skriver: “In proclaiming jihad, Mr Umarov marked a final break with the separatists' aims in the 1990s, when they gained international sympathy in their attempt to break away from Russia.”⁸² Umalt Dudayev i IWPR kommenterer Umarovs erklæring om jihad i oktober 2007: “His declaration of an emirate represents a break from his predecessors, all of whom said they were engaged in a war of liberation against the Russians, rather than a religious jihad.”⁸³ Religionen⁸⁴ har med andre ord fått en mer framtrædende plass i konfliktbildet. Islamiseringen gjelder først og fremst de aktive opprørerne. Det er usikkert i hvilken grad også den jevne innbygger har blitt mer islamisert.⁸⁵ Flere kilder hevder at det har vært en generell radikalisering blant innbyggere flest, som et resultat av mange år med konflikt og krig. Men samtidig er jihadisme noe

⁷⁷ C.W. Blandy: Chechnya: Continued Violence. (December 2006)

⁷⁸ I forbindelse med markeringen av 63 årsdagen for deportasjonen i 1944 kom Doku Umarov med en lengre utredning som i hovedsak henviste til islam. Et lite utdrag: ”The enemy knows that Islam is our protection, support, ally and the source from which the nation draws its strength. The aggressor clearly understands that Islam is the basis of our way of life, our culture, our freedom all of which can only be changed by first perverting and destroying religion.” Jamestown March 01, 2007.

⁷⁹ I den tsjetsjenske opprørsstatens konstitusjon (1992) som ble endret i 2002 heter det at Tsjetsjenia er en islamsk stat og at alle lover skal utledes fra Koranen.

⁸⁰ Uttalelser fra opprørernes leder, Doku Umarov, er blitt tolket som at målet inkluderer også områder i Sør-Kaukasus, blant annet Aserbajdsjan.

⁸¹ Maciej Falkowski: Chechnya: Between a Caucasian Jihad and “hidden” separatism. Center for Eastern Studies. Warszawa, January 2007. http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf Lastet ned 2. november 2007.

⁸² Guardian Unlimited. <http://www.guardian.co.uk/print/0,,331329941-103495.00.html> Lastet ned 23. november 2007.

⁸³ IWPR 15. november 2007. http://www.iwpr.net/?p=crs&s=f&o=340651&apc_state=henpcrs Lastet ned 23. november 2007.

⁸⁴ Tsjetsjenere flest er sunni-muslimer. Men stort sett har de fleste tsjetsjenere et avslappet forhold til islam. Religionen har da også lenge spilt en underordnet rolle i løsrivelseskampen.

⁸⁵ Antakelig har folk flest relativt liten sympati med de radikale islamistene, de såkalte vahabittene eller jihadistene som de også blir kalt. Vahabittene blir ofte sett på som et fremmedelement, fjernt fra tsjetsjensk kultur og tradisjon. Enkelte kilder framhever at krigsherrene til en viss grad bruker islam som et redskap for å mobilisere.

fremmed for mange i Tsjetsjenia. En statsviter og journalist i Groznyj sier: "The declaration of a Caucasus Emirate with Dokka Umarov at its head is a result of the separatists' total radicalization. By the way, the word 'separatist' just slipped off my tongue. From now on they won't be called that any more. It may be that the preaching of radical Islam will help them in this war more than all the holy Sufi saints and sheikhs who are thought to be traditionalists. I think that the declaration will benefit Russia, of course. Everyone knows that the guerrillas are doomed, and that there will be no Emirate, but by taking this step they are cutting themselves off from their last source of help – the support of ordinary people."⁸⁶ De fleste tsjetsjenere holder seg til sufismen.⁸⁷ Og i dagens Tsjetsjenia er det Kadyrov heller enn Umarov som støtter sufismen.⁸⁸ Andre kilder framhever at folk flest er lei av konflikter og ønsker seg fredelige forhold, uansett status for Tsjetsjenia.

Tsjetsjenernes opprørsleder, Doku Umarov, utropte altså seg selv til emir for hele Nord-Kaukasus i oktober 2007. RFE/RL skriver 1. november 2007: Doku Umarov confirms that he has proclaimed himself amir of the North Caucasus and "the sole legal authority on all the territories where mujahedin have sworn the loyalty to me as leader of the jihad."⁸⁹ Samtidig erklærte han "hellig krig" mot USA, Storbritannia og Israel, i tillegg til "den hellige krigen" mot Russland. Umarov kunngjorde dette gjennom en video sendt til RFE/RL⁹⁰ og et lydbånd sendt til Radio Marsho.⁹¹ Opprørernes utenriksminister i London, Akhmed Zakayev, tok sterkt avstand fra denne erklæringen. Også to ledende feltkommandanter tok straks avstand fra Umarovs erklæring.⁹² Litt senere fordømte også tsjetsjenernes

⁸⁶ Prague Watcdog 1. november 2007 siterer et lite utvalg av "vanlige" folks meninger om jihad, emirat og lignende.

⁸⁷ Sufisme er en islamsk form for mystisisme.

⁸⁸ Tom Parfitt i Guardian Unlimited 22. november 2007 skriver: Today, it is not independence fighters who are leading the Sufi revival but rather the supporters of Mr Kadyrov, who has strong backing from the Russian president, Vladimir Putin. <http://www.guardian.co.uk/print/0,,331329941-103495,00.html> Lastet ned 23. november 2007.

⁸⁹ RFE/RL 1. november 2007. Russia: Is North Caucasus Resistance Still Serious Threat?

⁹⁰ RFE/RL 1. november 2007. <http://www.rferl.org/featuresarticle/2007/11/CB5CBB01-FD76-4E85-AF8A-3BEC1BAF4EC2.html> Lastet ned 6. november 2007.

⁹¹ Jamestown 1. november 2007: ... Radio Marsho, the Chechen-language service of Radio Liberty, broadcast an audio speech of the top rebel leader Dokka Umarov. ... Radio Marsho is famous for its close ties to the Chechen rebels and it receives information from them on a regular basis.

⁹² RFE/RL 1. november 2007: Two senior field commanders, Isa Munayev and Sultan Arsayev, have already issued statements publicly siding with Zakayev and condemning attempts "to sabotage Chechen statehood," thereby implicitly distancing themselves from Umarov. Andrei Smirnov i Jamestown, som på dette punktet synes å være kritisk til Zakayev, formulerer seg slik: "... Akhmed Zakaev inspired two Chechen rebel field commanders who also live now abroad, Isa Munaev and Sultan Arsaev, to support him and to condemn Umarov's statement." Jamestown 8. november 2007.

parlament i eksil Umarovs erklæring.⁹³ Zakayev hadde allerede 22. oktober 2007 på *chechenews.com* hevdet at russiske myndigheter var i ferd med å infiltrere Umarovs innerste krets for å manipulere Umarov. Ifølge Zakayev hadde Kreml satt av 500 millioner dollar til infiltrasjonsoperasjonen.⁹⁴ Umarovs erklæring ville bli oppfattet som svært diskrediterende for de tsjetsjenske opprørerne sak, noe som skulle være russernes intensjon. Videre ville Umarovs erklæring kunne legitimere sterkere inngripen fra russiske styrker. Men Moskva syntes ikke å reagere på Umarovs erklæringer, noe som kanskje hadde vært naturlig dersom det hadde vært Moskva som hadde "iscenesatt" det hele. RFE/RL skriver: ... it seems strange that the FSB has not yet publicly seized upon Umarov's statement to bolster its claims of operational links between the North Caucasus resistance and Al-Qaeda.⁹⁵ RFE/RL hevder at flere analytikere mener at Umarovs erklæring har sammenheng med en generell radikalisering av opprørsbevegelsen.⁹⁶ Aslan Doukaev, lederen for RFE/RL sin nord-kaukasus avdeling, sier at Umarovs erklæring tydeliggjør splittelsen blant opprørerne: "The separatist movement has split into two big camps," Doukaev says. "One is the separatist nationalist camp, whose leading figures are Akhmed Zakayev and other moderate nationalists in the Chechen separatist movement. On the other hand, this statement is supported by the most radical part of the Chechen resistance, those we call the jihadists, or Islamists."⁹⁷

Andrei Smirnov⁹⁸ i Jamestown hevder at det ikke er noe nytt i Umarovs erklæring.⁹⁹ Umarov ble "Caucasian Amir" allerede da han overtok som president i Itchkeria (Tsjetsjenia) sommeren 2006, ifølge Smirnov. Smirnov siterer fra talen til Umarov: "I am announcing to all Muslims that I am at war against the infidels under the banner of Allah. This means that I, Amir of the Caucasian Mujahideen, reject all infidel laws that have been established in this world. I reject all laws and systems that the infidels have established on the land of the Caucasus. I reject and outlaw all names that the infidels use to split the Muslims. I outlaw all ethnic, territorial and colonial zones named 'North-Caucasian republics', etc... We

⁹³ Jamestown 15. november 2007 skriver: The ChRI parliament stated that the proclamation of a "Caucasian Emirate" in the forms and formulations used by Umarov in his video "converts our struggle for national liberation into the category of so-called 'international terrorism'." The proclamation of a "Caucasian Emirate" also strips the resistance forces of "legal status and legitimacy," which cannot be permitted, the ChRI parliament stated.

⁹⁴ Jamestown 25. oktober 2007.

⁹⁵ RFE/RL 1. november 2007. Russia: Is North Caucasus Resistance Still Serious Threat?

⁹⁶ RFE/RL 1. november 2007: "Indeed, some analysts say Umarov's remarks reflect the emergence of younger, extremist militants who in past years have contributed to a radicalization of the movement."

⁹⁷ RFE/RL 1. november 2007.

⁹⁸ Enkelte kilder hevder at Andrei Smirnov er et psevdonym.

⁹⁹ Jamestown 1. november 2007: Will the Rebels Declare the "Caucasian Emirate"?

renounce all these names.” Men dette betyr ikke, ifølge Smirnov, at Umarov vil opprette en ”Caucasian Emirate” og at en egen selvstendig tsjetsjensk stat ikke lenger er en aktuell problemstilling. Tvert imot framhever Smirnov at Umarov ikke nevner ordet ”Emirate” i det hele tatt i sin erklæring. Det mest sjokkerende i Umarovs erklæring er, ifølge Smirnov, at Umarov viser solidaritet med Taliban. Men ellers synes det som Smirnov forsøker å glatte over uenigheten mellom Zakayev og Umarov, samtidig som han går langt i å støtte Umarov. Smirnov avslutter sin artikkel slik: “It is too early to talk about possible political or military consequences of the new Umarov’s declaration. In any case, much will depend on the military success of the rebels. If the insurgents in the North Caucasus manage to damage Russian domination of the region, then the idea of an Emirate might be considered more seriously. If, however, the situation stabilizes, Umarov’s statement could be simply treated as a virtual threat or some sort of a joke by the Chechen separatist leader.” Smirnov ser altså på Umarovs erklæring som en form for spøk.

Men allerede i sin neste artikkel, uka etter, synes det som Smirnov tar begrepet eller forestillingen om en ”Caucasian Emirate” for gitt.¹⁰⁰ Nå heter det at dette ikke er en ny ide, men tvert imot. Smirnov hevder: “The history of the Caucasus has demonstrated that only a Sharia Islamic state could function properly in the region and resist Russian forces for a long time.” Smirnov oppsummerer: “As one can see, the idea of the Caucasian Emirate is not new and has a quite long history. The rebel leaders in the North Caucasus understand that they can win only if they unite the whole Caucasus, but history shows that it is possible only on a religious basis.”

Også Mairbek Vatchagaev¹⁰¹ i Jamestown ser ut til å støtte Umarov i striden med Zakeyev, selv om også han primært ser ut til å ha som ønske at striden skal blegges fortest mulig.¹⁰² Vatchagaev snakker om positive og negative sider ved dagens situasjon, etter at striden mellom Zakayev og Umarov blusset opp. Blant de negative sidene nevner Vatchagaev: “... this proclamation of an “emirate,” in the wake of which nothing will remain for Chechens to do than simply give up the political struggle, since few of them aimed to build an Islamic state.” På den ene siden kritiserer Vatchagaev Zakeyev for hans angrep på Umarov; men på den andre

¹⁰⁰ Jamestown 8. november 2007: The Caucasian Emirate: A Not so New Idea.

¹⁰¹ Vatchagaev har ifølge flere kilder fortid som blant annet pressetalsmann for daværende opprørsresident Maskhadov. Se bl.a. CA&CC Press 2/2003: <http://www.ca-c.org/journal/eng-02-2003/02.vacprimen.shtml> Lastet ned 15. nov. 2007.

¹⁰² Jamestown 8. november 2007. Zakaev Takes on the Emirate.

siden håper han nærmest at Umarov skal trekke tilbake sin erklæring.¹⁰³ Men Umarov hadde da allerede på Radio Svoboda utdypet sine ideer om et nytt emirat for Nord-Kaukasus.¹⁰⁴

Det gjenstår å se om og eventuelt når striden mellom den såkalt moderate fløyen representert ved utenriksminister Zakayev i eksil og de mer radikale islamistene i Tsjetsjenia, blir løst. Opprørerne i Tsjetsjenia lever under svært tøffe forhold, både materielt og mentalt. Den økende graden av islamisering kan sees i lys av dette. Islam kan fungere som en støtte og veiviser i en tilværelse på grensen mellom liv og død. Den store utskiftningen blant opprørerne, der mange av de eldre og erfarne har falt fra, og med nyrekruttering av yngre og utålmodige soldater, kan ha ført til at båndene mellom opprørerne i Tsjetsjenia og opprørerne i eksil, har blitt løsere. Avstanden i levemåte, tenkemåte osv mellom dem i eksil og dem i skogene og fjellene Tsjetsjenia, kan bli stor. Det er ikke gitt at fotfolket blant opprørerne i Tsjetsjenia vil identifisere seg med folk som Zakayev. Enkelte kilder ser på Zakayevs kritikk av Umarov som et desperat forsøk på å komme på offensiven. Samtidig er det andre kilder som hevder at Umarovs erklæring ikke er ment for andre enn mulige ”sponsorer” i arabiske land.¹⁰⁵

Generelt er opprørerne klart svekket i Tsjetsjenia. Samtidig forsøker Umarov å spre kampen mot ”de vantro” til andre deler av Kaukasus, gjennom opprettelsen av et system med jihad-grupper.

20. november 2007 meldte RFE/RL at Zakayev har trukket seg som utenriksminister. I et telefonintervju uttalte han at han ikke så seg i stand til å fungere som utenriksminister før eventuelt parlamentet hadde utnevnt en ny regjering med en ny statsminister.¹⁰⁶

¹⁰³ Jamestown 8. november 2007. “The silence coming from the camps of Dokka Umarov and Movladi Udugov has grown suspiciously long, making it possible to assume that Umarov will withdraw his sensational declaration.”

¹⁰⁴ Jamestown 8. november 2007 henviser til Chechentimes 31. oktober 2007.

¹⁰⁵ Jamestown 25. oktober 2007: “Umarov Trying to Increase Financial Support from the Middle East”. Her henvises det til Azzam website i 1999 der jihadistenes krav til tsjetsjenere framgår: “If you (Chechens) fight for independence, we won’t support you ... but we will support you if you fight Jihad.” Ellers heter det i artikkelen i Jamestown: “Today, Turkey is the main foreign funding source for the Caucasian insurgency.”

¹⁰⁶ RFE/RL 20. november 2007. <http://www.rferl.org/featuresarticle/2007/11/3B1B6B92-BE6A-4358-AFDB-FAAFD3DD64A4.html> Lastet ned 26. november 2007.

Et sammensatt konfliktbilde

Mange geriljasoldater har skiftet side og er i dag med i Kadyrovs styrker.¹⁰⁷ Disse sitter ofte på kunnskap om geriljaen, kunnskap som er farefull for geriljaen. Noen såkalte geriljasoldater er rene banditter, der plyndring er viktigste gjøremål. Andre geriljasoldater er rene terrorister, som Basajev var det. Atter andre er idealister som tror på og sloss for en sak, en løsrivelse av Tsjetsjenia og opprettelsen av en islamsk, tsjetsjensk, eventuelt nord-kaukasisk, stat. Noen opprørere er militante islamister som sloss en "hellig krig" der fiendebildet inkluderer vestlige land. Andre opprørere er mer moderate og tar avstand fra "hellig krig" og terrorisme.

Flere geriljasoldater, kanskje særlig de som er blitt rekrutterte den senere tid, er unge, frustrerte, arbeidsledige gutter/menn fra landsbygda. Deltakelse i geriljaaktiviteter kan bidra til å gi en slags mening og tilhørighet i en tilværelse som blir opplevd som håpløs. Den ideologiske bevisstheten rundt aktivitetene kan for disse soldatene være mindre framtrædende.¹⁰⁸

Konfliktbildet er med andre ord sammensatt. Etter mange år med krig og konflikter har mange mye å hevne. Enkeltsoldater kan slutte seg til Kadyrovs styrker, dels for å få en slags sikkerhet for seg selv og sin familie, men også for å kunne foreta mer eller mindre private hevnaksjoner relativt ustraffet. Men selv om mange har skiftet side, er det ikke dermed sagt at sympatiene har endret seg. Flere kilder hevder at mange nåværende Kadyrov-folk i det skjulte samarbeider med geriljaen, og at mange i de føderale strukturene er usikre på deres lojalitet.¹⁰⁹ Aleksei Malashenko sier: "People who came down from the mountains took jobs in the law-enforcement bodies. Many of these people did not break with the past and now, as before, have ties to the militants. It does not suit all of the republic's residents that these people still go around with weapons, but now dressed in epaulettes."¹¹⁰ Det er også meldinger om at tidligere geriljasoldater som har gått over til Kadyrov-styrkene, igjen har sluttet seg til geriljaen. CCNS gjenga 8. juni 2007 rykter som verserer i Gudermes om at ca 200 kadyrovtsy, inkludert 30

¹⁰⁷ I tillegg til vanlige soldater har for eksempel Magomed Khambiev skiftet side. Han var forsvarsminister i regjeringen til Aslan Maskhadov og sitter i dag i det tsjetsjenske pro-Moskva parlamentet. RFE/RL 19. September 2006. Jamestown 15. feb. 2007 kommenterer: "As Prague Watchdog reported last August 23, law-enforcement officials under Ramzan Kadyrov's command seized several dozen of Khambiev's close relatives in March 2004, proposing that in exchange for their lives he surrender to the authorities, which he did a short time later."

¹⁰⁸ Flere asylsøkere som har kommet til Norge de senere årene, bekrefter et slikt bilde.

¹⁰⁹ Se for eksempel Liz Fuller i RFE/RL 5. oktober 2006.

¹¹⁰ Jamestown 15. feb. 2007 med henvisning til Novye izvestia 13. feb. 2007.

kvinner, hadde gått over til geriljaen.¹¹¹ ”The Russian Prosecutor’s Office” uttalte: ”...the number of illegal armed formations consisting of acting members of law-enforcement bodies have recently increased in Chechnya.”¹¹² Ramzan Kadyrov har benektet at slike meldinger medfører riktighet.¹¹³ Daymohk siterte en ikke-navngitt kilde i ”the resistane War Council” på at det ikke var nødvendig å ha stående store styrker.¹¹⁴

Også i det ordinære politiet i Tsjetsjenia er det mange tidligere geriljasoldater. Om deres lojalitet sier general Mikhail Shepilov: ”The covert assistance provided by some members of the police force to the resistance is the inevitable corollary of the wholesale induction into the police force of resistance fighters who have surrendered their arms, ...”¹¹⁵

Per i dag hevder mange kilder at det er Kadyrovs folk som står for de fleste overgrep. Kadyrov på sin side hevder at det er ORB-2, som er underlagt Innenriksdepartementet, som står for det som måtte være av overgrep og tortur i forbindelse med arrestasjoner og fengslinger. Kadyrov har da også på dette grunnlaget forsøkt å få ORB-2 oppløst.¹¹⁶ Mye voldsutøvelse i Tsjetsjenia har lite å gjøre med konflikten om løsrivelse. Det kan dreie seg om privat blodhevn, ren kriminalitet i et relativt lovløst samfunn¹¹⁷, kidnappinger som et middel for å presse penger av folk, osv.

¹¹¹ CCNS er The Chechen Committee of the National Salvation. Jamestown 14. juni 2007.

¹¹² grani.ru, June 13, 2007, ifølge Jamestown 14. juni 2007.

¹¹³ RFE/RL 21.06.07.): On July 21, pro-Moscow Chechen Republic head Ramzan Kadyrov again denied during a meeting of republic and local government officials that young Chechen men are flocking to join the resistance ranks, kavkaz-uzel.ru reported.

¹¹⁴ “...keeping large numbers of resistance fighters mobilized and under arms is both unnecessary and creates logistical problems in terms of food supplies and moving around the republic undetected.” RFE/RL 21.06.07.

¹¹⁵ RFE/RL, February 1, 2007. Akhmed Zakayev, utenriksminister i separatistregjeringen med sete i London, sier: ”...”thousands” of nominally pro-Moscow armed Chechens freely volunteer such help, which is invaluable in enabling the resistance to continue operating.”

¹¹⁶ ORB-2 står for “Operational Investigative Bureau of the Main Directorate of the Russian MVD for the Southern Federal District” eller “Operational Search Office”. Flere kilder har antydnet at den egentlige grunnen til at Kadyrov vil oppløse ORB-2 ikke er hensynet til den tsjetsjenske sivilbefolkningen men hensynet til seg selv. For ORB-2 har som en av sine oppgaver å kontrollere Kadyrov. Se RFE/RL 11. juli 2007 som henviser til Nezavisimaya gazeta og Caucasus Times 18. mai 2007.

¹¹⁷ U.S. Department of State (March 2007) Page 17: ”A climate of lawlessness and corruption continued to flourish in Chechnya.”

Mer om sikkerhetssituasjonen

I sin vurdering av sikkerhetssituasjonen i juli 2006 senket FN risikonivået fra "security phase V" til "security phase IV".¹¹⁸ (Nivå fem trådte i kraft 5. mars 1999.) Det betyr at FN igjen blant annet tillater sitt personell å oppholde seg sammenhengende over flere dager i Tsjetsjenia. Høsten 2006 begynte UNHCR å planlegge gjenåpning av sitt kontor i Groznyj. Men per oktober 2007 var det fremdeles ikke åpnet til tross for sterke ønsker fra UNHCRs side. Årsaken er at myndighetene i Russland har nektet å gi tillatelse til en gjenåpning. I 2006 drev i alt ni FN-organisasjoner hjelpearbeid i Tsjetsjenia.¹¹⁹ UNHCR sier selv om sikkerhetssituasjonen 5. september 2007: There are a few grounds for optimism – the security situation has improved, ...¹²⁰

Det svenske utenriksdepartementet sier følgende om sikkerhetssituasjonen i 2006: "Under året har säkerhetsläget förbättrats i Tjetjenien och en viss materiell återuppbyggnad skett."¹²¹ Men selv om altså FN senket terskelen på risikonivået og situasjonen generelt kan sies å ha blitt bedre, presiserer flere kilder at situasjonen ikke er god. IDMC sier det slik: "Despite the fact that the UN deemed the security situation improved in Chechnya in July 2006, the situation remains complicated, unstable and dangerous."¹²² ECRE på sin side mener at "...Chechnya remains extremely unsafe".¹²³

Situasjonen på overflaten er generelt roligere enn den var for noen år siden. Motstanden er kraftig svekket, og Kadyrov har stor grad av kontroll kanskje bortsett fra i spredte fjellområder i sør. Nedgangen i antall forsvinninger og drap er ikke nødvendigvis uttrykk for en genuin vilje fra myndighetenes side på å bedre situasjonen. Den er snarere uttrykk for den store graden av kontroll. På den annen side gir myndighetene stadig uttrykk for at det foregår en normalisering. Antall aksjoner fra geriljaens side synes å være færre enn i Ingusjetia og Dagestan. Men

¹¹⁸ Prague Watchdog August 2nd 2006.

¹¹⁹ Prague Watchdog August 2nd 2006.

¹²⁰ <http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/EDIS-76RQG7?OpenDocument>

¹²¹ Mänskliga rättigheter i Ryska federationen 2006. s. 2.

¹²² IDMC Page 16.

¹²³ European Council on Refugees and Exiles: Guidelines on the treatment of Chechen internally displaced persons (IDPs) asylum seekers & refugees in Europe. March 2007. Synspunktene til ECRE må ikke forveksles med EUs syn.

det er fremdeles spredte sammenstøt, særlig i sør.¹²⁴ Sommeren 2007 så det ut til å være en viss økning i antall angrep fra geriljaens side.¹²⁵

Det er fremdeles spredte bombeangrep i sør.¹²⁶ For eksempel bombet føderale flystyrker Sharon-Argun, en landsby i fjellene, 1. desember 2006. En privatbolig ble ødelagt og to personer skadet. Også i februar 2007 ble det meldt om bombing, denne gangen "...shelling of forests near the villages of Stary Atagi, Novy Atagi, Duba-Yurt, Chinshki, Yulus-Kert, Agishti and Selmentauzen".¹²⁷ 7. mars 2007 meldte Kavkaz-Center (opprørernes nettside) om bombing i Urus-Martan distriktet.¹²⁸ General Yevgeny Baryaev hevdet at "...the shelling was needed to prevent the rebels from penetrating the population centers and to disrupt the supplying of rebel bases in the mountains".¹²⁹

Tsjetsjenia er en liten republikk, på størrelse med 1/3 av Danmark. Det er flatt i nord og med fjell i sør. Gjennom begge krigene hadde geriljaen kontroll i fjellområdene i sør. Det er til dels et uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig område for utenforstående. Heller ikke i dag kan myndighetene sies å ha full kontroll i deler av disse områdene. Restene av geriljaen søker ofte tilhold i disse områdene.¹³⁰

Generelt er likevel Tsjetsjenia et så lite område at det kanskje kan synes noe kunstig å skille mellom ulike grader av sikkerhet i ulike deler av Tsjetsjenia. Dessuten kommer at geriljaen er sterkt svekket og at aktivitetsnivået på sammenstøtene er lavt. Et tredje moment er informasjonsoverføringen mellom de tidligere krigførende partene. Geriljasoldater som skifter side tar med seg informasjon om forholdene i et ellers vanskelig tilgjengelig område. Dette kan igjen være en grunn til at de gjenværende geriljasoldatene holder en lav profil.

¹²⁴ Home Office: Operational Guidance Note (November 2006): "Despite Moscow's claims of "normalisation", fighting has continued with frequent attacks by militants on federal and local forces, especially in the highland south." (Page 4). RFE/RL meldte for eksempel 10. april 2007: "FIERCE FIGHTING REPORTED IN SOUTHEASTERN CHECHNYA. Between 40-50 members of the Sever (North) pro-Moscow Chechen battalion have been killed during three days of intensive fighting in the village of Gordali in Nozhai-Yurt Raion, kavkazcenter.com reported on April 9. Jamestown (12. april 2007) skriver om samme hendelse: "On April 11, the rebel Kavkaz-Center website reported the killing of 71 pro-Russian troops in Chechnya's southeastern Nozhai-Yurt district over the previous four days."

¹²⁵ IWPR 12. juli 2007.

¹²⁶ Jamestown March 08, 2007.

¹²⁷ Jamestown March 08, 2007.

¹²⁸ Jamestown March 08, 2007.

¹²⁹ Jamestown November 9, 2006.

¹³⁰ Noen kilder hevder at føderale soldater jakter på opprøre i de sørlige områdene, blant annet i Sharoi-regionen. Se bl.a. IWPR 14. des. 2006. En lokal innbygger sier: "They won't calm down because they think we are helping rebels. The people they take away come back beaten and crippled." Mange kilder mener at det er Kadyrovs folk som står for de fleste aksjonene.

Groznyj kan muligens sies å være i en særstilling. Sikkerhetsoppbudet er spesielt stort, og myndighetene ønsker nok mer der enn noe annet sted å demonstrere den såkalte "normalisering". Internasjonale hjelpeorganisasjoner har da også i mange år operert i Groznyj, også i tider da de var svært tilbakeholdne med å besøke andre områder. Det som har vært av sammenstøt det siste året, har stort sett vært i sør. Men det har også vært enkelte aksjoner rettet mot politiet i Groznyj.

Det er vanskelig å vurdere i hvilken grad det foregår vilkårlige overgrep. Generelt er det færre overgrep enn tidligere,¹³¹ for eksempel i antall trakasseringer av familiemedlemmer til mistenkte geriljasoldater.¹³² Men om det er et mønster i overgrepene, eller om de er mer eller mindre tilfeldige, er vanskelig å si. Det at myndighetene per i dag har kontroll, kan tyde på at behovet for vilkårlige trakasseringer og overgrep er mindre. Men generelt er det en stor grad av frykt i befolkningen. Befolkningen vet at myndighetene kan slå til dersom myndighetene mener det er behov for det. Men det virker som myndighetene i mindre grad enn tidligere slår til vilkårlig for å skremme befolkningen til lydighet. På den annen side vil sikkerhetsstyrkenes tilstedeværelse i seg selv virke avskrekkende.

Uansett om trakasseringene er vilkårlige eller ikke så er Tsjetsjenia generelt et voldelig samfunn.¹³³ Den russiske militæreksperter Pavel Felgenhauer sier om Kadyrovs folk at "They simply behave like hooligans. It is normal for them to live for the sake of violence and for bullying others. And, of course, they have almost no education at all."¹³⁴

Regimet i Groznyj tillater menneskerettighetsorganisasjoner å arbeide. På den ene siden har flere uttrykt seg kritisk om Moskvask og Kadyrovs politikk og brudd på menneskerettighetene, uten at det har kommet reaksjoner. På den andre siden har flere menneskerettighetsaktivister, også mindre kjente, blitt utsatt for trakasseringer; noen har også vært utsatt for forsvinninger.

De såkalte filtreringsleirene fra første og begynnelsen av den andre krigen er borte. Den gang kunne man ukritisk internere store deler av en landsbybefolkning

¹³¹ U.S. Department of State (March 2007) Page 12: "Memorial reported that in comparison to 2001-02, government forces used less indiscriminate force in 2004 against civilian areas and this trend appeared to continue during the year."

¹³² Human Rights in the OSCE Region, Page 233, IHF Report 2007: "New cases of harassment against family members of suspected militants were reported, although the number of such cases decreased significantly from previous years."

¹³³ En rekke rapporter dokumenterer voldsbruken i Tsjetsjenia. Se for eksempel Council of Europe: Public statement concerning the Chechen Republic of the Russian Federation. 13 March 2007.

¹³⁴ RFE/RL September 6, 2006.

fordi enkelte hadde begått noe de føderale styrkene ønsket å hevne. Mange kom aldri tilbake med livet i behold. Selv om filtreringsleirene er borte finnes det ulike former for fengsler, mer eller mindre kjente. Menneskerettighetsorganisasjoner har avdekket såkalte "illegal places of detention".¹³⁵ Forholdene i fengslene er tøffe, der bruk av tortur på ingen måte kan utelukkes i mange tilfeller. Home Office sier det slik: "Since the start of the Chechen conflict, there have been widespread reports that both sides have killed or tortured prisoners."¹³⁶ Human Rights Watch¹³⁷ og Council of Europe¹³⁸ er blant organisasjonene som har dokumentert bruk av tortur. Thomas Hammarberg sier: "Today, I was convinced that people are not only beaten, but also tortured and forced under torture to sign confessions for crimes they did not commit,".¹³⁹ Om forholdene i fengsler i Russland generelt sier U.S. Department of State: "Prison conditions remained extremely harsh and frequently life-threatening."¹⁴⁰

Tallet på såkalte "mopping-up" operasjoner (zachistki) har gått ned de senere årene. De har dessuten blitt mer målrettede. Memorial sier om disse aksjonene: "... these mop-up operations were often conducted with no serious human rights abuses but that in some cases such operations were accompanied by abductions, looting, and beatings".¹⁴¹

Flyplassen Severny utenfor Groznyj ble gjenåpnet for sivil flytrafikk 8. mars 2007 etter å ha vært stengt siden 1999.¹⁴² Myndighetene framhever denne begivenheten som et uttrykk for normaliseringen i republikken. Kritikerne framhever blant annet at de føderale militære styrkene har en av sine hovedbaser tett inntil flyplassen - som for øvrig ble lagt i ruiner under den andre krigen - og at det var det som gjorde det mulig å gjenåpne flyplassen.

Antall kontrollposter i Tsjetsjenia er blitt redusert de senere årene. Det gjelder særlig trafikken av tungtransport, noe som har gjort situasjonen for

¹³⁵ U.S. Department of State (March 2007) Page 6.

¹³⁶ Operational Guidance Note, November 2006.

¹³⁷ Widespread Torture in the Chechen Republic. Human Rights Watch Briefing Paper for the 37th Session UN Committee against Torture. November 13, 2006.

¹³⁸ Public statement concerning the Chechen Republic of the Russian Federation, 13 March 2007.

¹³⁹ Thomas Hammarberg er "Council of Europe Commissioner on Human Rights". Han besøkte Tsjetsjenia tre dager i slutten av februar 2007. Uttalelsen falt i et møte med Kadyrov. Kadyrov svarte med å legge skylda på ORB-2 (Operational Investigative Bureau of the Main Directorate of the Russian MVD for the Southern Federal District).

¹⁴⁰ March 2007 Page 5.

¹⁴¹ Sitert bl.a. i Country Report on Human Rights Practices in Russia. U.S Department of State 2006 (March 2007)

¹⁴² Jamestown, March 22, 2007.

hjelpemannskapene lettere.¹⁴³ Inntil for få år siden var det ca 10 kontrollposter bare på strekningen Groznyj grensa til Ingusjetia. Fremdeles må reisende regne med å måtte betale bestikkelser til kontrollørene.

Mer om menneskerettighetssituasjonen

Det er stadig brudd på menneskerettighetene i Tsjetsjenia. Og et hovedproblem synes å være at de skyldige i stor grad ikke blir straffeforfulgt ("impunity"). IHF sier det slik: "Impunity remained a key problem in Chechnya and most security officials guilty of abuse were never brought to justice, although the authorities paid lip service to accountability and there were a few "show trials" against members of federal forces."¹⁴⁴ U.S. Department of State sier følgende: "Both federal and Chechen Republic security forces generally acted with legal impunity in Chechnya where civilian authorities generally maintained effective control of the security forces."¹⁴⁵

Domstolene har imidlertid begynt å operere igjen. Sivile saker har blitt behandlet i Tsjetsjenia i flere år, og i den senere tid har domstolene også begynt å behandle straffesaker, også de mer politisk betente. Tidligere ble disse behandlet utenfor Tsjetsjenia. Mange kilder hevder at behandlingen av sivile saker fungerer rimelig bra.¹⁴⁶ Når det gjelder straffesaker, spriker kildene noe. Hovedproblemet synes ikke å være behandlingen ved domstolene, men som sagt den store graden av straff-frihet ("impunity"). Det er eksempler på at tiltalte er blitt frikjent fordi domstolen har ment at "bevisene" har vært fabrikkerte. Og det finnes eksempler på at myndighetspersoner er blitt dømt for overgrep mot sivile. Disse relativt få sakene er det IHF kaller "show trials", saker som blir reist utelukkende for å demonstrere at myndighetene gjør noe, og at rettsstaten begynner å fungere.

Domstolene kan ikke sies å være uavhengige. Hovedproblemet er som sagt straff-friheten kombinert med en generell frykt i befolkningen for å anmelde straffbare forhold begått av myndighetspersoner. Det er en stor grad av skepsis - for

¹⁴³ IDMC Page 6: "...most checkpoints for vehicles have been removed, greatly easing the transport of relief supplies."

¹⁴⁴ Human Rights in the OSCE Region: IHF Report 2007. Page 233

¹⁴⁵ Country Reports on Human Rights Practices 2006 (March 2007).

¹⁴⁶ "Tsjetsjenske IDP i Tsjetsjenia og Ingusjetia." Reiserapport fra Landinfo 2005. Rapporten er unntatt offentlighet.

ikke å si frykt - i befolkningen mot myndighetene.¹⁴⁷ Og skepsisen går kanskje begge veier. For Tsjetsjenia er det eneste subjektet i Russland der juryordningen ikke er innført; den er utsatt til 2010. IHF hevder at grunnen er at en slik ordning har ført til at flere tiltalte har blitt frikjent av juryen på grunn av fabrikkerte ”bevis” i naborepublikken Ingusjetia.¹⁴⁸

Flere kilder er kritiske og kategoriske når det gjelder domstolene. Den norske flyktninghjelpen (IDMC) sier det slik: ”Although the court system has been restructured and is beginning to operate more effectively in some civil cases, albeit not in criminal cases, courts do not provide protection or redress for human rights violations and do not operate independently in such cases.”¹⁴⁹ Svetlana Gannushkina i Memorial/Civic Assistance uttrykker seg også kategorisk når det gjelder menneskerettighetssituasjonen og rettsikkerheten: ”In Chechnya there are enormous violations of human rights. The laws mean nothing; the corruption is colossal. There's the same torture as before and the same illegal methods of putting pressure on people during investigations.”¹⁵⁰ Council of Europe sier det slik: “The Assembly is deeply concerned that a fair number of governments, member states and the Committee of Ministers of the Council of Europe have failed to address the ongoing serious human rights violations in a regular, serious and intensive manner, despite the fact that such violations still occur on a massive scale and in a climate of impunity in the Chechen Republic and, in some cases, in neighbouring regions.”¹⁵¹

Forsvinninger og mord/drap

¹⁴⁷ En grunn til den generelle skepsisen, for ikke å si mistilliten, til politi og rettsvesen i Russland generelt er det såkalte kvotesystemet. Særlig politiet, men også til en viss grad domstolene, får utdelt ”kvoter” for hvor mange tilståelser og domfellingene de skal oppnå i en bestemt periode. Graden av måloppnåelse blir igjen utgangspunkt for sanksjoner i form av belønning/straff overfor tjenestemennene.

¹⁴⁸ Human Rights in the OSCE Region. IHF Report 2007. Page 235. ”There were indications that the decision to postpone the introduction of jury trials in Chechnya may have been made because juries had acquitted defendants facing apparently fabricated charges on several occasions in neighbouring Ingushetia, where jury trials were introduced in 2005.”

¹⁴⁹ IDMC Page 7.

¹⁵⁰ RFE/RL March 2, 2007.

¹⁵¹ PACE resolusjon 1479 (2006). Parliamentary Assembly of the Council of Europe.

Antall forsvinninger kan være en indikator på sikkerhetssituasjonen og menneskerettighetssituasjonen. Det er imidlertid mange feilkilder ved slik statistikk. Ikke alle slike oversikter skiller mellom de som er borte og sannsynligvis aldri kommer til rette, og de som faktisk har kommet til rette etter relativt kort tid. Det kan ha skjedd endringer i forholdet mellom disse gruppene uten at det framkommer av statistikken.¹⁵²

Motivene bak en forsvinning kan være mange og ulike. Noen forsvinninger er uttrykk for rene kriminelle handlinger for å presse slektninger for penger.¹⁵³ Andre forsvinninger kan være uttrykk for hevn i et klanoppgjør. Enkelte forsvinninger er uttrykk for at en person har dratt sin vei uten å melde fra. Mange forsvinninger er et resultat av pågripelser, mer eller mindre vilkårlige, og mer eller mindre åpenlyst. Alle parter i konflikten står bak forsvinninger/bortføringer.¹⁵⁴

Memorial følger menneskerettighetssituasjonen i Tsjetsjenia. Men Memorial dekker bare ca 30 prosent av republikkens territorium. Memorial har derfor ingen tall for forsvinninger for republikken som helhet. Imidlertid er det lite som tyder på at mønsteret av forsvinninger i de resterende 70 prosent skulle være annerledes enn i de områder Memorial overvåker. Generelt er de ikke-overvåkede områdene ulendt fjellterreng der geriljaen står sterkere enn andre steder.

Tallene¹⁵⁵ fra Memorial viser følgende om antall forsvinninger:

2004: 448

2005: 316

Ut fra disse tallene har det vært en nedgang i antall forsvinninger på 30 prosent fra 2004 til 2005.

I 2006 viser tallene fra Memorial¹⁵⁶ at 184 personer ble meldt forsvunnet. Av disse ble 91 løslatt, 19 av dem var under etterforskning, 11 ble funnet døde i løpet av året, mens 63 fortsatt var ”forsvunnet”.¹⁵⁷ Ifølge Memorial er tallene for første

¹⁵² Amnesty utga 23. mai 2007 rapporten: “What justice for Chechnya’s disappeared?”, som tar for seg forsvinninger etter 1999.

¹⁵³ U.S. Department of State (March 2007): “Criminal groups in the Northern Caucasus, possibly having links to rebel forces, frequently resorted to kidnapping. The main motivation behind such cases apparently was ransom, although some cases had political or religious overtones.”

¹⁵⁴ Home Office (Operational Guidance Note, November 2006) henviser til U.S. Department of State: “Some of these disappearances can be attributed to federal forces or pro-Moscow Chechen forces.”

¹⁵⁵ Tallene er gjengitt i bl.a. IDMC.

¹⁵⁶ Selv om flere kilder alle henviser til Memorial, spriker tallene litt fra kilde til kilde.

¹⁵⁷ Tallene er gjengitt blant annet i U.S. Department of State (March 2007).

kvartal 2007 for kidnappinger:

Januar: 10

Februar: 3

Mars: 3

Av disse 16 var 10 frigitt innen utgangen av april. Tallet for de tre første månedene i 2006 var til sammenligning 53 kidnappinger.¹⁵⁸

Antallet forsvunne som senere har blitt funnet døde, eller aldri har blitt funnet, har også gått ned de senere årene. RFE/RL skriver med henvisning til nettstedet kavkaz-uzel.ru: "It also shows parallel declines in the number of those abducted who are never found, either dead or alive (from 372 in 2002 to 128 in 2005, 63 in 2006, and three in 2007), and also in the number of persons found dead (81 in 2002, 25 in 2005, 11 in 2006, and one so far in 2007)."¹⁵⁹

Jamestown siterer Aleksandr Cherkasov i Memorial som uttaler seg om situasjonen i 2007 sammenlignet med året før: "We have registered a sharp drop - by three-quarters - in the number of kidnappings, and a very significant drop in disappearances and killings in Chechnya, ..."¹⁶⁰

Antall mord/drap kan også være en indikator på sikkerhetssituasjonen og menneskerettighetssituasjonen. Tallene¹⁶¹ fra Memorial viser følgende:

2004: 310

2005: 192

2006, første halvår: 47

Ut fra disse tallene har det altså vært en nedgang på 38 prosent fra 2004 til 2005. Og i forhold til 2005 lå det med andre ord an til en halvering i 2006.

IDMC hevder at nedgangen i forsvinninger og mord/drap ikke er reell, men skyldes at slektninger i langt mindre grad anmelder forholdene.¹⁶² IDMC går imidlertid ikke nærmere inn på hvorfor slektninger skulle anmelde sjeldnere nå enn tidligere. Memorial informerer påtalemyndigheten når de blir kjent med tilfellene, heter det i rapporten, men påtalemyndighetene igangsetter sjelden undersøkelser. Men det er

¹⁵⁸ Jamestown, May 10, 2007.

¹⁵⁹ RFE/RL 21. juni 2007. Chechnya: Rights Situation May Be Improving

¹⁶⁰ Jamestown 20. september 2007, som henviser til Interfax 19. september 2007.

¹⁶¹ IDMC.

¹⁶² Page 31 in IDMC: "It is likely that relatives of the missing turn to human rights organisations and law enforcement agencies much more rarely now, fearing for their lives and not counting on effective help."

ikke umiddelbart lett å se at disse forholdene alene skulle forklare nedgangen i anmeldelser.

Et annet forhold som likevel kan bidra til å gi en slags støtte til hypotesen om større grad av tilbakeholdenhet med anmeldelser, er følgende: Tidligere var det i stor grad de føderale styrkene som sto bak ugjerningene. I dag er det for det meste Kadyrovs egne folk som står for disse. Kadyrovs folk er etniske tsjetsjenere som har lokalkunnskap. De vet i større grad enn de føderale styrkene hvem som er i familie med hvem, hvor folk oppholder seg osv. Frykten for represalier er kanskje større ved anmeldelser av Kadyrovs folk enn ved å anmelde føderale folk. Det kan derfor generelt være større barrierer for å anmelde et forhold i dag. Men denne frykten forklarer kanskje ikke hele nedgangen i antallet forsvinninger/drap. "Stichting Russian Justice Initiative" er blant dem som hevder at dette antakelig bare forklarer deler av nedgangen.¹⁶³ Det har nok vært en reell nedgang i antallet forsvinninger/drap, men ikke så stor som tallene alene skulle tyde på, ifølge organisasjonen. Men i et intervju i mai 2007 sier Memorial i klartekst at nedgangen i antall forsvinninger er reell. "In Chechnya in recent months some changes for the better have taken place: for the first time, a sharp drop in the number of abductions can be seen. ... Hitherto, all reports of this kind were greatly exaggerated by the authorities, but this time, it is the case."¹⁶⁴ Den russiske journalisten Anna Politkovskaya hadde imidlertid et helt annet syn. Ifølge henne var det en økning i antallet forsvinninger i første halvår av 2006, og økningen kom i kategorien for dem som aldri ble funnet.¹⁶⁵

Amnestier

Omfanget av amnestier sier noe om situasjonen, herunder også sikkerhetssituasjonen og menneskerettighetssituasjonen, i Tsjetsjenia.

Det har vært en håndfull amnestier det siste tiåret. Det siste ble vedtatt av statsdumaen (det føderale parlamentet) i september 2006 og omhandlet handlinger

¹⁶³ Synspunktene framkommer i mail fra organisasjonen til Landinfo 19. mars 2007.

¹⁶⁴ Oleg Orlov, lederen av Memorial, i Jamestown 10. mai 2007.

¹⁶⁵ I det såkalte "Last Interview" hevder Politkovskaya: "I want to say here that there were more abductions in the first half of this year than in the first half of last year." RFE/RL 9. oktober 2006.

begått i perioden 15. september 1999 til 23. september 2006. Fristen for å melde seg var 15. januar 2007. Amnestiet omfattet også personell i de føderale styrkene.¹⁶⁶ Alle som meldte seg, skulle avhøres. Dersom det ble funnet at personen hadde deltatt i krigsforbrytelser eller alvorlig kriminalitet, skulle saken bli sendt over til domstolene.

Ulike kilder har vurdert amnestiene ulikt. Memorial hevder at deltakelse i militæraksjoner mot føderale styrker vil bli definert som kriminalitet og følgelig ikke er omhandlet av amnestiet.¹⁶⁷ Enkelte kilder framhever at geriljasoldater som ber om amnesti, kan risikere å bli tvunget til å tjenestegjøre for Kadyrov. Ljudmila Aleksejeva, lederen av Moscow Helsinki Group og tidligere president i IHF uttrykker seg mer positivt og optimistisk. "...the very idea of an amnesty is good and it was proposed at the fight time – after Basaev's killing."¹⁶⁸ IHF kommenterer: "She saw the amnesty as part of a possible strategy that could help end hostilities in Chechnya and enabling rebels who were not guilty of serious crime to return to a normal life."¹⁶⁹

En menneskerettighetsorganisasjon i Russland påpeker at selv geriljasoldater som ikke frivillig overgir seg, ofte får tilbud om å legge ned våpnene og eventuelt slutte seg til Kadyrovs styrker.¹⁷⁰ De får da heller ingen straff for å ha deltatt i geriljaen. Tidligere ville disse sannsynligvis blitt likvidert der og da. Endringen skjedde rundt 2004.

Tallet på hvor mange som ba om amnesti i forbindelse med det siste amnestiet varierer mellom 400 og 500.¹⁷¹ De aller fleste har tilknytning til Tsjetsjenia. (Amnestiet gjaldt hele Nord-Kaukasus.) Flere kilder hevder at det var svært få "storfisker" blant de som meldte seg, "ekte" geriljakrigere som kom ned fra fjellene og leverte inn våpnene.¹⁷² De aller fleste var folk som bare hadde ytt bistand til geriljaen i form av mat og medisiner eller folk som i realiteten allerede hadde amnesti for forhold begått i forbindelse med den første krigen. "The National Anti-terrorism Committee" hevdet at slektninger til opprørsleder Doku Umarov og

¹⁶⁶ Human Rights in the OSCE Region, Page 231, IHF Report: "This law was applicable not only to members of illegal armed groups but also to Russian servicemen who had committed crimes during the counter-terrorist operations in the territory of Russian entities within the Southern Federal District".

¹⁶⁷ Jamestown, January 18, 2007.

¹⁶⁸ IHF: Amnestied People as Targets for Persecution in Chechnya (page 30). 16 May 2007.

¹⁶⁹ IHF: Amnestied People as Targets for Persecution in Chechnya. 16 May 2007.

¹⁷⁰ Organisasjonen i en mail til Landinfo 22. januar 2007. Organisasjonen legger til: "Those that refuse to surrender and continue to fight, either in the mountains or underground, are regularly captured by the authorities. Some of them (we cannot determine the exact number) are brought to trial and are sentenced to long terms of imprisonment."

¹⁷¹ Jamestown, January 18, 2007.

¹⁷² Jamestown, January 18, 2007.

feltkommandant Salman Raduyev hadde bedt om amnesti.¹⁷³ Også Turpal Ali Kaimov, som har asyl i Norge, skulle være blant dem som ba om amnesti.¹⁷⁴

Et utstedt amnesti er ingen garanti for at man faktisk slipper straff. På den annen side ble det siste amnestiet gitt ut fra egen styrke. Myndighetene var ikke "tvunget" til å gi et amnesti. Men i en situasjon med en sterkt svekket opprørsbevegelse kunne myndighetene tillate seg å gi amnesti.¹⁷⁵

Informasjonen om amnestiene kan, som mye av informasjonen ellers om Tsjetsjenia, være motsetningsfull. Ifølge én kilde uttalte Kadyrov at folk kan be om amnesti når som helst også etter 15. januar 2007, straffeloven åpner for det.¹⁷⁶ Ifølge en annen kilde uttalte Kadyrov at dette skulle være det siste amnestiet. "Folk skal tilgis, men de som ikke overgir seg, er fiender av folket og fiender av islam."¹⁷⁷

Den økonomiske situasjonen

Tsjetsjenia ble mer eller mindre lagt i ruiner allerede i forbindelse med den første krigen (1994 – 1996). Lite skjedde av gjenoppbygging i mellomkrigstiden (1996 – 1999). Republikken var isolert, det var store interne konflikter og Russland bidro ikke slik landet hadde lovet. Med utbruddet av den andre krigen (1999) kom nye ødeleggelser.

Til tross for store økonomiske overføringer fra føderalt hold var det nærmest ingen gjenoppbygging fram til rundt 2005. Overføringene gikk stort sett i lomma på lokale ledere. Av ulike grunner, blant annet roligere forhold, sterkere grad av kontroll og "overskudd" av overføringer, er det nå igangsatt en relativt stor grad av gjenoppbygging, særlig i hovedstaden Groznyj som hadde de største ødeleggelsene.

Ulike kilder forholder seg noe forskjelling til gjenoppbyggingen. Enkelte kilder nedtoner betydningen av gjenoppbyggingen, "man må ikke la seg blende av

¹⁷³ IWPR 26. april 2007.

¹⁷⁴ IWPR 26. april 2007: More impressive perhaps was that one of the leaders of the Chechen rebel movement in exile, Turpal Ali Kaimov, had chosen to return from Norway to take up the amnesty after negotiations with Chechen parliamentarian and former pro-independence defence minister Magomed Khanbiev.

¹⁷⁵ Hvor mange som rent faktisk har fått amnesti, er uklart. Landinfo har vært i kontakt med flere kilder, blant annet HRW og Memorial, men ingen ser ut til å ha informasjon om dette.

¹⁷⁶ Kommersant 15. januar 2007.

¹⁷⁷ Associated Press 15. januar 2007.

byggevirksomheten”, ”sikkerhetssituasjonen har ingenting med gjenoppbyggingen å gjøre” osv. Men uavhengig av hvilken sammenheng det måtte være mellom gjenoppbygging og sikkerhet, så er det et faktum at en viss gjenoppbygging har kommet i gang og at forholdene nå er slik at gjenoppbygging er blitt mulig. Tatyana Lokshina sier det slik: ”... something is changing. Now you cannot deny - even the strongest critics of Kadyrov, like myself - cannot deny the reconstruction [of Grozny] is actually happening. He is pouring some money into that.”¹⁷⁸ Memorial påpeker at det har vært en akselerasjon i gjenoppbyggingen.¹⁷⁹ UNHCR skriver: ...the economy is showing signs of recovery, ...”¹⁸⁰ Om situasjonen mer generelt sier Jo Hegenauer, lederen for UNHCR i Nord-Kaukasus: "The humanitarian situation has improved significantly in the region. Stabilization of the situation has become a reality, tangible positive changes have happened, particularly in Chechnya,..."¹⁸¹

Den økonomiske ”oppblomstringen” har også sammenheng med den såkalte kompensasjonsordningen.¹⁸² Den innebærer at folk kan få kompensasjon for ødelagte eiendommer. Ordningen baserer seg på to ulike dekret (fra henholdsvis 1997 og 2003), og det er knyttet spesielle vilkår til å få kompensasjon. I forhold til det siste dekretet er beløpet 12 500 dollar, uavhengig av den opprinnelige verdien på det ødelagte huset. Det blir anslått at mottakerne må betale 30 – 50 prosent av beløpet i form av bestikkelser eller avgifter for å få utbetalt kompensasjon. Anslagsvis har 39 000 familier fått kompensasjon etter det siste dekretet, mens 37 000 har fått etter det første.¹⁸³

Et tredje forhold som er viktig for den materielle situasjonen i Tsjetsjenia er internasjonal bistand. De internt fordrevne og mange andre er fremdeles helt avhengig av denne bistanden. De lokale myndighetene er positive til denne hjelpen og samarbeider med organisasjonene.¹⁸⁴

¹⁷⁸ RFE/RL May 28, 2006.

¹⁷⁹ U.S. Department of State (March 2007) Page 12: "Memorial and others also noted that the reconstruction of destroyed housing and infrastructure in Chechnya was accelerating, but also noted that many of these changes were largely cosmetic."

¹⁸⁰ UNHCR 5. September 2007. <http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/EDIS-76RQG7?OpenDocument>

¹⁸¹ UNHCR 5. September 2007. <http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/EDIS-76RQG7?OpenDocument>

¹⁸² UNHCR har skrevet flere notater om kompensasjonsordningen. Se også Landinfo reiserapport: Tsjetsjenske IDP i Tsjetsjenia og Ingusjetia (2005). Rapporten er unntatt offentlighet.

¹⁸³ IDMC Page 23.

¹⁸⁴ IDMC Page 12: "Chechen authorities aspire to attract NGOs to work on their territory."

Også Ramzan Kadyrov får kreditt for den økte levestandarden.¹⁸⁵ Redaktøren av IWPRs Tsjetsjenia-kontor sier følgende: "Much of the public support for Kadyrov derives from his successes in reconstructing the city of Grozny and rebuilding the economy of Chechnya."¹⁸⁶ Ifølge Kadyrov selv bidrar ikke de føderale organer i det hele tatt til gjenoppbyggingen.¹⁸⁷ Det er rike tsjetsjenere i og utenfor Tsjetsjenia som bidrar i form av gaver og lån. Ifølge Kadyrov er 712 bygninger med vel 24 000 leiligheter blitt restaurert fram til 1. mai 2007.¹⁸⁸

Til tross for den økonomisk sett bedre situasjonen er forholdene svært dårlige. Ødeleggelsene er enorme, og det vil ta år for ikke å si tiår å gjenoppbygge republikken.¹⁸⁹ Arbeidsledigheten er fremdeles skyhøy selv om noen har fått jobb med byggearbeid.¹⁹⁰ Flere som har mottatt kompensasjon, har startet en liten forretning. Det kan også legges til at pensjoner og enkelte andre sosiale ytelser nå blir betalt ut regelmessig.¹⁹¹ Også dette bidrar – om enn i svært beskjeden grad – til den økonomiske aktiviteten.

Tsjetsjenia er relativt rikt på naturressurser selv om oljen en dag vil ta slutt.¹⁹² Dette har vært ressurser som ikke har blitt utnyttet – og i hvert fall ikke fordelt på rettferdig vis – på grunn av konfliktene. Og illegal handel med olje er utbredt.¹⁹³ Men naturressursene ligger der som et potensial, for igjen å kunne utvinnes.

¹⁸⁵ Claire Bigg i RFE/RL 4. okt. 2006. "Kadyrov is credited with bringing security to Grozny and other cities (ITAR-TASS). But at the same time, Kadyrov is largely credited with improved living standards in the republic, ... Highway have been resurfaced, the electricity grid repaired, and new cafes and shops have opened ..."

¹⁸⁶ IWPR 19. feb. 2007.

¹⁸⁷ RFE/RL 27. februar 2007. Kadyrov: "The federal center has not provided a single rouble for the reconstruction of Grozny either."

¹⁸⁸ RFE/RL 27. februar 2007. Kadyrov hevder også at "Chechnya ... now has 86 educational institutions, more than 100 hospitals, and many roads that have been restored. There is now a gas pipeline running to the Sharoy district, which never had gas before."

¹⁸⁹ Ramzan Kadyrov hevder offisielt at Grozny vil være ferdig gjenoppbygd i løpet av 2008. RFE/RL 27. februar 2007.

¹⁹⁰ Ramzan Kadyrov uttalte i et intervju med Moscow Times 21. februar 2007 at arbeidsledigheten er 76 %. Jamestown 22. feb. 2007.

¹⁹¹ IMDC Page 6.

¹⁹² RFE/RL 27. februar 2007. Kadyrov: "We may run out of oil soon."

¹⁹³ Mange blir beskyldt for å stjele av oljen, blant annet "generalene" i den føderale hæren. Et av Kadyrovs krav er at inntektene fra oljen må føres tilbake til Tsjetsjenia. Og i 2006 fikk Tsjetsjenia milliarder av flere rubler enn de hadde bedt om fra Moskva, rubler som kan sees som tilbakeføringer, ifølge Kadyrov. RFE/RL 27. februar 2007.

Mer om utsatte grupper

Hvem som måtte være utsatt i dagens Tsjetsjenia er en følge av nivået på konfliktene og type konflikter. Og dette har endret seg de senere årene. Tidligere var det en stor grad av vilkårlighet med hensyn til å bli rammet av overgrep. De krigførende partene gikk ukritisk til verks, noe som også rammet sivile i stor grad. Det var lett å være ”på feil sted til feil tid”.

Etniske tsjetsjenere som jobbet i den sivile administrasjonen, ble sett på som forrædere av geriljaen. Selv de som hadde jobbet i administrasjonen under krigen 1994 – 1996, og dermed ble beskyldt for å ha samarbeidet med de føderale organene, kunne være utsatt. I dag er geriljaen så svekket at det ikke synes rimelig å hevde at ansatte i den sivile administrasjonen skulle være en spesielt utsatt gruppe.

Høytstående tjenestemenn i tiden Tsjetsjenia var de facto uavhengig (1991-1994 og 1996-1999) kan også tenkes å være utsatt for represalier – fra Kadyrovs folk. Men det er neppe stillingen i seg selv som er utslagsgivende for om en person er utsatt eller ikke. Spørsmålet er heller hva den enkelte konkret har foretatt seg, og hvilke behov Kadyrov-folkene har for å straffe i dag. I begynnelsen av april 2007 ble det meldt at tidligere visepresident i Itsjkeria, det Tsjetsjenia som i sin tid erklærte seg uavhengig, Sulejman Imurzajev, var likvidert. Ramzan Kadyrov syntes å ha et klart motiv, fordi Imurzajev hadde tatt på seg ansvaret for at Ramzans far, tidligere president Akhmad Kadyrov, ble drept. Mange personer har skiftet side i konflikten, og det å inneha en administrativ stilling trenger ikke i seg selv å være uttrykk for valg av side.

Også etniske russere kunne være utsatt, i egenskap av sin etniske tilhørighet. Men i forbindelse med den første krigen forlot praktisk talt alle sivile russere Tsjetsjenia.

Det er noen år siden geriljaen har gått til angrep på sivile mål i Tsjetsjenia. Det kan skyldes svekket kapasitet. Men det kan også skyldes endret strategi, for utenfor Tsjetsjenia har geriljaen gått til enkelte aksjoner, blant annet i Beslan i Nord-Ossetia (2004), i Nazran i Ingusjetia (2004) og i Nalchik i Kabardino-Balkaria (2005). Det kommer stadig informasjon om geriljaens valg av taktikk og strategi. Noen opprørsledere ønsker ifølge enkelte kilder å spre konflikten til føderasjonen - utenfor Tsjetsjenia - og også ramme sivile. Andre mener at sivile må skånes. Meldingene er imidlertid ofte så motstridende at det er vanskelig å vite hva

geriljaledelsen egentlig mener, hva som er ren propaganda, og hva som eventuelt ikke blir gjennomført av planer på grunn av manglende ressurser. Men også utenfor Tsjetsjenia har det vært få - om noen - større aksjoner de siste par årene. Siden Beslan i 2004 har det ikke vært noen rene terroraksjoner, i hvert fall ikke av en viss størrelse, i Russland. FSB tar selv æren for dette etter det de hevder er vellykkede anti-terroraksjoner. Andrei Smirnov i Jamestown hevder at det like gjerne kan tilskrives bevisste valg fra geriljaens side: "It is likely that following the horror in Beslan, the rebels lost all interest in terrorist activities because it brings them nothing and leads only to their further political isolation."¹⁹⁴

Familiemedlemmer til geriljasoldater kan være en utsatt gruppe. Bortføringer kan være et middel for å presse fram opplysninger om en ettersøkt soldat. Trakassering og korte anholdelser kan være en reaksjon, og kanskje er terskelen for å presse slike personer for penger lavere enn overfor de som ikke er i familie med geriljamedlemmer. Ofte vil imidlertid familien ha få opplysninger om hvor soldaten måtte befinne seg. Men det kan fungere som et press for å få soldaten til å overgi seg eller som et skremsel overfor potensielle soldater. På den annen side er det mange familiemedlemmer til framtrepende geriljaledere som ikke har blitt utsatt for overgrep. Mange av familiemedlemmene til president Aslan Mashkadov levde i fred til tross for at det var kjent hvor de befant seg. Det var først etter at myndighetene beskyldte Mashkadov for å stå bak aksjonen i Beslan i 2004, at familiemedlemmer ble pågrepet i et forsøk på å få Mashkadov til å overgi seg. De ble imidlertid sluppet fri etter noen uker.¹⁹⁵ Faren, kona og spedbarnet til Doku Umarov ble bortført, men kona og barnet ble frigitt etter kort tid.¹⁹⁶ Det at familiemedlemmene til Mashkadov og Umarov stort sett har fått leve i fred, betyr ikke nødvendigvis at familiemedlemmer til vanlige geriljasoldater får leve i fred. For i kraft av sine kjente navn hadde Mashkadov og Umarov kanskje en slags beskyttelse. Det ville vekke internasjonal oppmerksomhet dersom uskyldige familiemedlemmer skulle bli rammet. Men på den annen side er det ikke alltid de føderale myndighetene tar hensyn til internasjonal opinion, for å si det mildt.

¹⁹⁴ Jamestown May 24, 2007. Smirnov sier videre: "The Russian authorities claim that people should only thank the FSB for this and do not acknowledge that the real reason may be that terrorism was halted in Russia by the rebels themselves."

¹⁹⁵ Memorial hevder at flere av de kvinnelige familiemedlemmene til Mashkadov ble utsatt for voldtekt i forbindelse med kidnappingen. Se Landinfo reiserapport: Tsjetsjenske IDP i Tsjetsjenia og Ingusjetia. (2005). Dette er en opplysning som ikke går igjen i andre rapporter.

¹⁹⁶ IWPR 16. nov. 2006.

Dessuten kan ikke Umarov sies å være en spesielt profilert person selv om han er leder av opprørerne.

Geriljaen har selv ved flere anledninger offentliggjort hvem som er deres nye ledere, for hvilke avdelinger, hvor i Kaukasus osv.¹⁹⁷ Dermed blir det også kjent hvem som er familiemedlemmer, men uten at geriljaledelsen synes å legge vekt på at de dermed skulle bli mer utsatt.

Mange av de lokale makthaverne i Tsjetsjenia er tidligere geriljakrigere, med mer eller mindre blod på henda, som har skiftet side. I dette perspektivet er det lite sannsynlig at en person som bare er et familiemedlem av en nåværende geriljasoldat, skal være utsatt. Dessuten er geriljaen så svekket at det ikke er så mange potensielle familiemedlemmer igjen å true. Men som et avskrekkingsmiddel vil nok familiemedlemmer fortsatt kunne risikere å bli utsatt.

Viktigere enn et familiemedlemskap er sannsynligvis hva sikkerhetsstyrkene eller den enkelte Kadyrov-soldat måtte ha av mer eller mindre private hevnmotiver for å slå til mot enkeltpersoner. Påskuddet for å slå til kan være familietilknytning til en geriljasoldat, mens den reelle grunnen kan være noe helt annet. Dersom myndighetene faktisk ønsker å straffe noen, kan forhold som i seg selv ikke betyr noe, som for eksempel familiemedlemskap, kunne trekkes fram og bli brukt mot den enkelte.

Bistand til geriljaen kan føre til at en person blir utsatt. Men tilsvarende som med familiemedlemskap virker det lite sannsynlig at en slik person blir utsatt i og med at hovedpersonen (geriljasoldaten) i mange tilfelle ikke har fått represalier etter å ha skiftet side. Men dersom en myndighetsperson ønsker å straffe en person, kan det forhold at han har ytt bistand til geriljaen bli brukt mot ham.

Deltakelse i den første krigen kan også være en grunn til å være utsatt. Men dette ligger langt tilbake i tid (1994 – 1996). Det har vært utstedt amnestier til de som har deltatt. Disse hadde en frist for å melde seg, en frist som har gått ut for lengst. Men

¹⁹⁷ Se bl.a. Chechnya: Continued Violence. C. W. Blandy. December 2006. (Conflict Studies Research Centre 06/54). Se også RFE/RL 23. juli 2007: "CHECHEN REPUBLIC ICHKERIA PRESIDENT NAMES NEW MILITARY COMMANDERS. In two separate decrees issued on July 19 and posted on the Chechen resistance website chechenpress.info on July 21, Doku Umarov named an Ingush, Akhmed Yevloyev (aka Amir Magas), as commander of the armed forces of the Chechen Republic Ichkeria. Yevloyev was born in 1974 and has fought as a member of the resistance since 1999. Umarov further named as Yevloyev's deputies Amirs Mukhannad, Tarkhan (Tarkhan Gaziyevev) and Aslambek (Aslambek Vaduyev). Tarkhan and Aslambek currently command the eastern and southwestern fronts, respectively. Amir Mukhannad, an Arab from one of the Persian Gulf states who has fought as a volunteer in Chechnya for 10 years, heads the group of Muslim mercenaries fighting with the Chechen resistance (see "RFE/RL Newslines," December 18, 2006).

selv de som ikke meldte seg den gangen, har muligens fått amnesti i praksis. I forbindelse med det siste amnestiet (fra september 2006), og debatten om hvor mange som hadde meldt seg, uttalte en ikke navngitt tsjetsjensk statsviter ifølge Kavkazky Uzel 15. januar 2007: "It is also necessary to note that participants in the armed formations that fought in the first military campaign on the territory of the [Chechen] republic were 'amnestied.' Many have probably already forgotten, but these people, just like the federal servicemen, were amnestied after hostilities ended in 1996."¹⁹⁸ Uttalelsen falt i en sammenheng der man hadde til hensikt å påvise at det var relativt få aktive geriljasoldater blant de påstått 500 som hadde bedt om amnesti.

Åpen opposisjon til Ramzan Kadyrov vil med stor sannsynlighet føre til at man blir utsatt. Kadyrov er stort sett enerådende i dag. Men underveis til toppen har flere av Kadyrovs motstandere blitt tatt av dage. Kadyrov har også sendt sine folk utenfor Tsjetsjenia for å "ta seg av" folk som har falt i unåde eller har stått i opposisjon til Kadyrov. For eksempel ble tidligere sjef for de tsjetsjenske sikkerhetsstyrkene, Movaldi Baisarov, likvidert i Moskva 18. november 2006. Han ble skutt av tsjetsjenske politistyrker bistått av kolleger fra Moskva.

Kadyrovs styrker/de føderale styrkene og geriljamedlemmene er naturlig nok utsatte all den tid de er i konflikt med hverandre. Men styrkeforholdet per i dag er såpass skjevt at Kadyrovs folk synes relativt beskyttet. Og de føderale troppene er som tidligere sagt ganske tilbaketrukne. Geriljaen ble tilbudt amnesti i juli 2006 (formalisert i september 2006). Også geriljasoldater som ikke har meldt seg frivillig, kan få tilbud om å legge ned våpnene og skifte side.¹⁹⁹

Medlemmer av menneskerettighetsorganisasjoner kan få problemer. Men dette gjelder vanligvis ikke medlemskap i seg selv. Det er den enkeltes aktivitet og hvordan dette blir vurdert av myndighetene som sannsynligvis avgjør om en person risikerer å være utsatt eller ikke.

Det er vanskelig å utpeke visse grupper per definisjon som utsatte. Konflikt- og voldsnivået er generelt høyt i Tsjetsjenia. Det er mye kriminalitet og høy grad av straff-frihet for myndighetspersoner som begår overgrep. Trusselen mot folks

¹⁹⁸ Jamestown, January 18, 2007.

¹⁹⁹ Se kapitlet om amnestier og uttalelse fra Memorial.

sikkerhet har ofte mer med disse forholdene å gjøre enn med den tradisjonelle konflikten mellom de føderale strukturene og separatistene å gjøre. På den annen side kan noen av disse forholdene gå over i hverandre. For eksempel kan en Kadyrov-soldat på egen hånd ønske å hevne forhold som har skjedd under krigen.

Kildehenvisninger

Amnesty International, *Annual Report*, 2006

CA&CC Press 2/2003: <http://www.ca-c.org/journal/eng-02-2003/02.vacprimen.shtml> (Lastet ned 15. nov. 2007)

Council of Europe: *Public statement concerning the Chechen Republic og the Russian Federation*, 13 March 2007

Blandy, C.W.; *Chechnya: Continued Violence*. December 2006, Conflict Studies Resarch Centre 06/54

European Council on Refugees and Exiles: *Guidelines on the Treatment of Chechen internally displaced persons (IDPs) asylum seekers & refugees in Europe*. March 2007

Falkowski, Maciej: *Chechnya: Election results dictated by Ramzan Kadyrov*. 1. des. 2005

Falkowski, Maciej (CES): *Selected Aspects of the Situation in the Northern Caucasus*. Eurasil 16.-17. October 2006

Falkowski, Maciej (CES): *The Change in the Nature of the Military Conflict in Chechnya*. Eurasil 16.-17. October 2006

Falkowski, Maciej: *Chechnya: Between a Caucasian Jihad and "hidden" separatism*. Centre for Eastern Studies, Warszawa, January 2007, http://www.osw.waw.pl/files/PUNKT_WIDZENIA_czeczenia.pdf (Lastet ned 2. november 2007)

Guardian Unlimited, *"The battle for the soul of Chechnya"*, <http://www.guardian.co.uk/print/0,,331329941-103495,00.html> (Lastet ned 23. november 2007)

International Helsinki Federation: *Human Rights in the OSCE Region*, page 230, Report 2007

International Helsinki Federation: *Amnestied People as Targets for Persecution in Chechnya*, 16 May 2007

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC): *An Uncertain Future: The Challenges of Return and Reintegration for Internally Displaced Persons in the North Caucasus*

Jamestown Foundation: *"Chechnya Weekly", ...*. http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/

UK Home Office: *Operational Guidance Note*, November 2006, tilgjengelig fra
http://www.homeoffice.gov.uk/rds/country_reports.html

US Department of State: *Country Report on Human Rights Practices, 2006*
<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2006/78835.htm> (lastet ned 15 januar 2008)

Utrikesdepartementet, Sverige: "*Mänskliga rättigheter i Ryska federationen*", 2006, tilgjengelig fra
http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/document/?instance=1&action_show_document.452.=1 (lastet ned januar 2008)